

Αίγυπτος

Η Γη των Θεών, το Δώρο του Νείλου

FERNAND SCHWARZ

4η Έκδοση

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Η Γη των Θεών, το Δώρο του Νείλου

ΑΙΓΥΠΤΟΣ
Η Γη των Θεών, το Δώρο του Νείλου

Fernand Schwarz

Μετάφραση
Ιωάννα Μούστη

Τίτλος γαλλικού πρωτοτύπου:
Egypte – Terre des Dieux, Don du Nil
Fernand Schwarz
© Nouvelle Acropole – Mars 1983 – Paris
Revue publiée par A.N.A.F.
Numéro 70bis – Hors série

© Εκδόσεις Νέα Ακρόπολη
Μετάφραση από το γαλλικό πρωτότυπο: Ιωάννα Μούστρη
4η ΕΚΔΟΣΗ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2012

Επιμέλεια έκδοσης: Φ. Θεοδωρίδου
Επιμέλεια κειμένου: Σ. Καλούδη – Φ. Θεοδωρίδου
Ατελιέ: Ν. Βαγιανοπούλου - Φ. Θεοδωρίδου

ISBN: 978-960-8407-66-4

Εκδόσεις: ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ
Αγίου Μελετίου 29, Αθήνα, 11361
Τηλ. 210 8231301 - Fax: 210 8847639
e-mail: books@nea-acropoli.gr - web: www.nea-acropoli.gr

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.
Νόμος 2121/1993 και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ Ε.Π.Ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	7
1. Χρονολογίες	11
2. Ανακάλυψη της χώρας και των ανθρώπων	15
3. Η κοινωνική οργάνωση στην Αρχαία Αίγυπτο	21
4. Οι εργασίες και οι ημέρες	29
5. Εξέλιξη των πλαστικών τεχνών	41
6. Η Θρησκεία	69
7. Το ανθρώπινο πεπρωμένο και η νεκρική λατρεία	91

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Όταν ο σύγχρονος άνθρωπος, διαβρωμένος από την τεχνολογία και τα κομφορ, το άγχος και τους ανέμους τρέλας και νευρώσεων, αντιμετωπίζει την εκθαμβωτική θέα ενός πολιτισμού σαν αυτόν της αρχαίας Αιγύπτου, ριψοκινδυνεύει να μην καταλάβει σχεδόν τίποτ' άλλο, παρά μόνο την εξωτερική επιφάνεια κι αυτή μάλιστα σε μεγάλο βαθμό παραμορφωμένη.

Για να καταφέρει ο σημερινός ερευνητής ν' αντιληφθεί έστω και τις βασικές δομές ενός οποιουδήποτε αρχαίου λαού, χρειάζεται πρώτ' απ' όλα ν' αποβάλει τις δικές του κοινωνικές, νοητικές και θρησκευτικές δομές και να προσαρμοστεί σ' αυτές των ανθρώπων εκείνων που -μακριά μέσα στο χώρο και το χρόνο- τον καλούν σ' επικοινωνία.

Η Αρχαία Αίγυπτος καλεί τον ερευνητή σε μία επικοινωνία, που αναμφισβήτητα απαιτεί την υπέρβαση του χωροχρόνου, για να επιτευχθεί. Αυτό το μικρό βιβλίο θα είναι για τον αναγνώστη ένας οδηγός, για να εισχωρήσει σε γενικές γραμμές στη Μυστηριακή Χώρα της Κεμ, που οι αρχαίοι Έλληνες ονόμασαν «Αίγυπτο».

Η σημερινή κοινωνία έχει πλέον παρασυρθεί σ' ένα στροβίλο που οδηγεί στο χάος και την αποσύνθεση. Έχει πάρει τον κατήφορο κι έχει αποσυνδεθεί από το παρελθόν καθώς κι από τη σκοπιμότητα εξέλιξης προς κάποιο μέλλον. Η σημερινή κοινωνία, θα λέγαμε, είναι χαμένη στο παρόν της διαγράφοντας μάταιες περιστροφές γύρω από το ίδιο σημείο, όπως ο χαμένος ταξιδιώτης στην έρημο που περνάει συνέχεια απ' τα προηγούμενα βήματά του κάνοντας κύκλους. Η σημερινή κοινωνία έχει «βραχυκυκλωθεί»... Έχει χάσει την έννοια της παράδοσης και της ανανέωσης. Έχει γεράσει.

Και σ' αυτό το σημείο είναι που αποκτά μεγάλη σημασία η μελέτη της συμβολής ενός πολιτισμού, όπως της Αιγύπτου, στην Ιστορία της Ανθρώπινης Εξέλιξης. Η αιγυπτιακή κοινωνία από την αρχή μέχρι το τέλος του πολιτισμού της παρέμεινε πιστή στην παράδοση, στους θεούς της, στον άνθρωπο, στον ουρανό και στη γη της, χωρίς να παραβιάσει, να μολύνει ή να παραμορφώσει καμιά ουσία. Η Αρχαία Αίγυπτος πέθανε απότομα, χωρίς να γεράσει, χωρίς να εκφυλιστεί. Γι' αυτό και τα συμβολικά της στοιχεία, οι παραδόσεις κι οι αντιλήψεις της έχουν φτάσει μέχρι σήμερα σχεδόν ακέραια χωρίς πρόσθετα και ξένα στοιχεία. Χάρη στην αρχαιολογική έρευνα των τελευταίων δεκαετιών, η Αίγυπτος αποκαλύπτει τους θησαυρούς και τη σοφία της μπρος στα έκπληκτα μάτια του ερευνητή και του σημερινού ανθρώπου, όπως αποκαλύπτει η γη μια εποχή της ιστορίας της και της ζωής με την εξέταση των απολιθωμένων δεινοσαύρων.

Ο αναγνώστης ακολουθώντας τα βήματα που χαράζουν οι σελίδες αυτές, έχει τη δυνατότητα, έστω και για λίγη ώρα -που θα μπορούσε ίσως να μετατραπεί σε απόσταγμα αιωνιότητας- να διεισδύσει στο Μυστήριο των Πυραμίδων,

να βαδίζει πλάι στους Μνημένους και να συμμετάσχει στις μαγικές τελετές τους κάτω από το φως του Ρα... και την έμπνευση των θεών των αστερισμών, που σχίζουν το σκοτάδι της νύχτας στην έρημο.

Η Αίγυπτος όμως δεν παραχωρεί εύκολα το μυστήριό της. Πρέπει ο ερευνητής με ενθουσιασμό και θάρρος να της το αρπάξει. Σ' αντάλλαγμα θα δώσει ζωή στην παλιά σοφία κι οι πυραμίδες θα ξαναχτιστούν στην καρδιά του. Ο ουράνιος Νείλος του γαλαξία μας, που αντιστοιχεί με τον ανθρώπινο Νείλο της σπονδυλικής στήλης του οργανισμού μας, θα ενωθεί με τον ιερό ποταμό που πότιζε και ποτίζει ακόμα τη γη της Κεμ. Αυτό είναι ένα σύμβολο των Ερμητικών Απόκρυφων Διδασκαλιών της.

Το σύνολο του βιβλίου είναι το αποτέλεσμα της έρευνας και της σύνοψης, για τις βασικές δομές του Αιγυπτιακού Πολιτισμού, σε μια προσπάθεια εκλαΐκευσης των ανώτερων ερευνών και γνώσεων, που υπάρχουν γύρω από την Αίγυπτο. Η εμβάθυνση σ' αυτές τις έρευνες, όπως και σε άλλες που αφορούν διάφορους πολιτισμούς, αποτελεί μέρος των ανώτερων σπουδών, τις οποίες μπορεί να ακολουθήσει κάθε ενδιαφερόμενος στα διάφορα Κέντρα της Νέας Ακρόπολης στον κόσμο αναζητώντας την Αιώνια Αρχαία Σοφία και Αλήθεια, για να μπορεί να δημιουργηθεί ένας Νέος και Καλύτερος κόσμος.

Jorge Alvarado Planas

Αντιπρόεδρος του Διεθνούς Οργανισμού

“Νέα Ακρόπολη”

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ

ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Αρχαία (Χελλαία), Μέση (Αχίλλειος), Νέα (Μουστιαία)
και Μεσολιθική (Νέα Σεβιλική κ.ά)

5000 π. Χ. - 4000 π. Χ. ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

στο Νότο κουλτούρα Τασιανή
στο Βορρά κουλτούρα Μεριντέ - Μπενί

4000 π. Χ. - 3200 π. Χ. ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ) Ή ΠΡΟΔΥΝΑΣΤΙΚΗ

Στο Νότο κουλτούρα Μπαδάρια, κουλτούρες Μετα-Να-
γκάδα (Αμρατιανή ή Αρχαία Ναγκάδα, Γερζιανή ή Νεο-
ναγκάδα), στο Βορρά κουλτούρες Μεάντι και κουλτούρα
της Ηλιούπολης.

Το τέλος της Προϊστορίας συχνά ονομάζεται Προτινιτική
Πρωτο-ιστορική περίοδος και μαζί με την Τινιτική εποχή
σχηματίζουν την ΑΡΧΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

3200 π. Χ. - 2780 π. Χ. ΤΙΝΙΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1η δυναστεία (Μένες, Τζεο) και 2η δυναστεία

2780 π. Χ. - 2280 π. Χ. ΑΡΧΑΙΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ Ή ΜΕΜΦΙΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΠΥΡΑΜΙΔΩΝ)

3η δυναστεία : Ζοζέο

4η δυναστεία : Σνεφρού, Χέοπας, Χεφρίνος, Μυκερίνος

5η δυναστεία : Σαχουρέ, Νιουζερέ, Ουνά

6η δυναστεία : Τέτι, Πέπι

2280 π. X. -2060 π. X. ΠΡΩΤΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Επανάσταση

7η και 8η Μεμφιτικές Δυναστείες

9η και 10η Δυναστείες της Ηρακλείουπολης στο Βορρά

Αρχές 11ης Θηβαϊκής δυναστείας στο Νότο (Αντέφ)

2060 π. X. – 1786 π. X. ΜΕΣΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ Ή ΠΡΩΤΗ ΘΗΒΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

11η δυναστεία: οι Μεντουχτέπ

12η δυναστεία: οι Αμενεμχέτ και οι Σεσώστρεις

1786 π.X. -1552 π.X. ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

13η Δυναστεία: οι Σεμπεκχτέπ και οι Νεφερχτέπ

14η Δυναστεία

15η-16η Δυναστεία : Οι Υξώς στο Βορρά

17η Θηβαϊκή Δυναστεία στο Νότο (με τον Κάμωσι)

1552 π. X. -1070 π. X. ΝΕΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ Ή ΔΕΥΤΕΡΗ ΘΗΒΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

18η Δυναστεία: οι Αμμωσις, οι Αμενόφεις και οι Τουθμώσσις, η Χατσεψούτ, ο Ακενατών, ο Τουταγχαμών, ο Χορεμχέμπ , «Ραμσιδικές» Δυναστείες

19η Δυναστεία : Σέτι Α΄ Ραμσής Β΄ και Μενεφθά ή Μερεφθά

20η Δυναστεία : Ραμσής Γ΄- Ραμσής ΙΑ΄

1070 π. X. - 711 π. X. ΤΡΙΤΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

21η δυναστεία της Τανίδος στο Βορρά: Πσουσένες Βασιλείς-Ιερείς στο Νότο

Λιβυκή Περίοδος

22η Δυναστεία της Βουβάστης: Σεσάκ

23η Δυναστεία της Τανίδος: Πετούμπασεντ

24η Δυναστεία της Σαΐδας : Βόκχορις

711 π. Χ. - 332 π. Χ. ΟΨΙΜΗ ΕΠΟΧΗ

Αιθιοπική ή Κουσιτική εποχή : 25η Δυναστεία

(Ταχάργκα) Σαΐτική εποχή : 26η Δυναστεία

(Ψαμμήτιχος, Νεκάκ, Απρίης, Άμασις)

Περσική Κυριαρχία: 27η Δυναστεία: (Καμβύσης, Δαρείος, Ξέρξης)

Τελευταίες γηγενείς δυναστείες : 28η Δυναστεία της Σαΐδας, 29η Δυναστεία του Μένες, 30η Δυναστεία Νεκτανεβώ

Δεύτερη περσική κυριαρχία

Αλέξανδρος ο Μέγας

332 π. Χ. - 30 π. Χ. ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Μακεδονική δυναστεία

Πτολεμαϊκή ή Λαγιδική δυναστεία:

Πτολεμαίος, Κλεοπάτρα

30 π. Χ. ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

392 μ. Χ. ΚΟΠΤΙΚΗ ή ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

641 μ. Χ. ΑΡΑΒΙΚΗ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ

1517 μ. Χ. ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1882 μ. Χ. ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΑΤΟ

1952 μ. Χ. ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΙΓΥΠΤΟΣ

ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ

Η ιστορία της Αιγύπτου χωρίζεται παραδοσιακά σε περιόδους, οι οποίες ανταποκρίνονται στη βασιλεία των διαφόρων δυναστειών. Αυτές ανάλογα με την επίδρασή τους στην πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου συμβάλλουν, ώστε να γνωρίσει διαδοχικά στάδια εξέλιξης και συρρίκνωσης. Ο προηγούμενος χρονολογικός πίνακας μάς έδωσε τις μεγάλες σειρές από την Προϊστορία μέχρι τη σύγχρονη εποχή.

Στη διάρκεια της Προδυναστικής Εποχής (4000 π. Χ. μέχρι 3200 π.Χ. περίπου) πραγματοποιήθηκε η ένωση των διαφόρων κοινοτήτων, που ζούσαν στις όχθες του Νείλου και γεννήθηκαν τα δύο βασίλεια της Άνω και Κάτω Αιγύπτου.

Κατά την Αρχαϊκή Περίοδο (από το 3220 π. Χ. έως το 2780 π. Χ.), στη διάρκεια της οποίας βασίλευαν οι δύο πρώτες δυναστείες, ο Βασιλιάς της Άνω Αιγύπτου, Μένες (Μένης ή Μήνης), κατέκτησε την Κάτω Αίγυπτο. Η Μέμφιδα έγινε πρωτεύουσα του ενοποιημένου βασιλείου.

Η 3η, 4η, 5η και 6η δυναστεία βασίλευσαν από το 2780 π. Χ. έως το 2280 π. Χ. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, που ονομάζεται «Αρχαία Αυτοκρατορία», κτίστηκαν οι πυραμίδες. Ανάμεσά τους η διάσημη κλιμακωτή πυραμίδα της Σακκάρα, που κτίστηκε στη βασιλεία του Ζοζέρ με σχέδιο του αρχιτέκτονα *Ιχμοτέπ*. Η Αρχαία Αυτοκρατορία ήταν η περίοδος με τη μεγαλύτερη άνθηση. Η Αίγυπτος ήταν ευτυχισμένη, ισχυρή και πολύ δραστήρια.

Κάθε περίοδος εξάπλωσης ακολουθείται από μία περίοδο κρίσης, και βλέπουμε ότι η Αίγυπτος δεν ξέφυγε απ' αυτόν τον παγκόσμιο νόμο.

Έτσι, από το 2280 π. Χ. έως το 2060 π. Χ. γνώρισε αυτήν που ονομάζεται «Πρώτη Ενδιάμεση Περίοδος» (7η ως 10η δυναστεία) και χαρακτηρίζεται από επαναστάσεις και εμφυλίους πολέμους.

Η βασιλική εξουσία, πολύ αποδυναμωμένη, δεν μπορούσε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της, κι ο κόσμος υπέφερε πραγματικά. Από την άλλη, οι επαναστάσεις συντέλεσαν στην ενίσχυση της εξουσίας των τοπικών πριγκήπων. Έτσι, ο *Μεντουχοτέπ*, Κυβερνήτης των Θηβών, έγινε κύριος ολόκληρης της χώρας.

Από το 2060 π. Χ. έως το 1786 π. Χ., περίοδο που ονομάζεται «Μέση Αυτοκρατορία» ή «Πρώτη Θηβαϊκή Αυτοκρατορία», βασίλευσε η 11η δυναστεία με τους *Μεντουχοτέπ*, οι οποίοι έκαναν πρωτεύουσα τις Θήβες και μετά η 12η δυναστεία με τους *Αμενεμχέτ* και *Σέσωστρις* που προτίμησαν τη Μέμφιδα. Σ' αυτήν ακριβώς την εποχή η Νουβία αναπτύχθηκε σε τέτοιο βαθμό, ώστε οι Αιγύπτιοι αναγκάστηκαν να κάνουν πολλές εκστρατείες, για να την υποτάξουν και να την κάνουν επαρχία τους.

Πάντοτε κυκλικά, η ιστορία ακολουθεί το δρόμο της. Έτσι, στη διάρκεια της βασιλείας της 13ης Δυναστείας το

κύρος της Βασιλικής εξουσίας εξασθενεί ξανά. Η Αιγυπτιακή ιστορία εισέρχεται λοιπόν στη «Δεύτερη Ενδιάμεση Περίοδο» (1786 π. Χ. – 1552 π. Χ.) στη διάρκεια της οποίας βασιλεύει η 14η, η 15η, η 16η, και η 17η δυναστεία. Η Αίγυπτος κατακτάται από τους Υξώς και δύο δυναστείες τους βασιλεύουν στο Βορρά. Μετά από πολύχρονους αγώνες οι Αιγύπτιοι ξαναβρίσκουν την ανεξαρτησία τους και διώχνουν τους Υξώς από τη χώρα τους, χάρη στους πρίγκηπες των Θηβών. Οι Πρίγκηπες αυτοί βασιλεύουν από το 1552 π. Χ. έως το 1070 π. Χ., εποχή της «Νέας Αυτοκρατορίας» ή «Δεύτερης Θηβαϊκής Αυτοκρατορίας» (18η ως 20η δυναστεία), η οποία υπήρξε περίοδος κατακτήσεων. Οι Αιγύπτιοι επέκτειναν τη χώρα τους ως τον τέταρτο καταρράκτη, στο Νότο. Είναι επίσης εποχή θρησκευτικών ανατατάξεων με τον *Ακενατόν*, ο οποίος εγκαθίδρυσε τη

Η παλέτα του Ναρμέρ.
Αρχές πρώτης Δυναστείας (περ. 3000 π.Χ.) Ναός του Όρου

λατρεία του μοναδικού θεού, του Ατών, και δημιούργησε καινούργια πρωτεύουσα, την Τελ-Ελ-Αμάρνα. Αλλά ο διάδοχός του, ο *Τουταγχαμών*, αποκατέστησε τη λατρεία του θεού Άμμωνα κι έκανε πάλι πρωτεύουσα τις Θήβες.

Η 19η και 20η δυναστεία είναι η Ραμσιδική, η οποία αντιπροσωπεύεται πράγματι από μια μεγάλη σειρά Φαραώ με το όνομα «Ραμής». Οι δυο πρώτοι, ο Σέτι Α΄ κι ο Ραμής Β΄, συντέλεσαν στην εξύψωση του αιγυπτιακού γόητρου, που είχε καταρρακωθεί στη διάρκεια της βασιλείας του Ακενατών, κατά την οποία οι Χιττίτες είχαν εισβάλλει και κατακτήσει πολλές αιγυπτιακές επαρχίες. Οι διάδοχοί τους είχαν μειωμένη ενεργητικότητα κι η εξουσία πέρασε προοδευτικά στα χέρια των υπουργών και των ιερέων.

Από το 1070 π. Χ. έως το 711 π. Χ. η Αίγυπτος εισέρχεται στην «Τρίτη Ενδιάμεση Περίοδο» (21η έως 24η δυναστεία).

Συγκλονισμένη από ακατάπαυστες ταραχές διασπάται κοινωνικά και πολιτικά. Η βασιλική εξουσία κατακερματίζεται. Αντίπαλοι βασιλείς κυβερνούν ταυτόχρονα τη χώρα. Η Αίγυπτος αποδυναμωμένη χάνει οριστικά την επιρροή και το γόητρό της.

Από το 711 π. Χ. έως το 332 π. Χ. (25η έως 30η δυναστεία) εισέρχεται στην τελευταία φάση που προηγείται της κατάκτησής της από ξένες χώρες. Είναι η περίοδος που ονομάζεται «Όψιμη Εποχή». Σ' αυτήν, μοναδική φωτεινή περίοδος ήταν όταν βασίλευσαν η 25η («Αιθιοπική Εποχή») και η 27η δυναστεία («Σαΐτική Εποχή»).

Στη συνέχεια η Αίγυπτος περνάει στην «Περσική Κυριαρχία».

Από το 332 π. Χ. έως το 30 π.Χ. («Ελληνιστική Εποχή») ο Μέγας Αλέξανδρος της Μακεδονίας, έχοντας εκδιώξει

τους Πέρσες, ενσωματώνει την Αίγυπτο στην Αυτοκρατορία του και αναθέτει, πριν πεθάνει, τη διακυβέρνησή της σ' έναν από τους στρατηγούς του: τον Πτολεμαίο.

Αυτός ιδρύει την «Πτολεμαϊκή» δυναστεία, η οποία θα βασιλεύσει 300 χρόνια. Τελευταία εκπρόσωπός της υπήρξε η Κλεοπάτρα, η οποία, όταν η Αίγυπτος έγινε Ρωμαϊκή επαρχία (30 μ.Χ.), προτίμησε ν' αυτοκτονήσει, παρά να συλληφθεί ως αιχμάλωτη.

Η Ρωμαϊκή Εποχή τελειώνει το 392 π.Χ. κι ακολουθεί μια μεγάλη σειρά εισβολών.

Η Αίγυπτος περιέρχεται κάτω από Κοπτική, Αραβική και Οθωμανική κυριαρχία. Το 1882 γίνεται Βρετανικό Προτεκτοράτο κι από το 1952 είναι ανεξάρτητη.

Λεπτομέρειες από γεωργικές εργασίες.
Τάφος του Μένες, Θήβες, εποχή του Τούθμωσι Δ'.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟ

ΙΕΡΕΙΣ, ΦΑΡΑΩ, ΓΡΑΦΕΙΣ

Η κοινωνική οργάνωση της Αιγύπτου ήταν τόσο σημαντική, ώστε να μην μπορεί να συγκριθεί παρά μόνο με τη διοίκηση, η οποία ισχυρά δομημένη και συγκεντρωτική συντέλεσε στο να γίνει χώρα ευτυχισμένη για πολλές χιλιετίδες.

Πριν εξετάσουμε το ρόλο κάποιων απ' αυτούς τους ανθρώπους, οι οποίοι με την καθημερινή τους εργασία συμμετείχαν στο μεγαλείο της χώρας τους, ας ρίξουμε μια ματιά στην αιγυπτιακή κοινωνία. Την αποτελούσαν τρεις κάστες ή τάξεις :

- Η Κάστα των ιερέων-βασιλέων, οι σύμβουλοί τους και οι μαθητές τους.
- Η Κάστα των επαγγελματιών και των δημοσίων υπαλλήλων.
- Η Κάστα των αγροτών και των τεχνιτών.

Πριν από την Ραμσιδική Εποχή, κατά την οποία εμφανίστηκε ο τακτικός στρατός, υπήρχε μόνο ένα σώμα αξιωματικών και μια περιορισμένη αστυνομική δύναμη. Κάθε

άνδρας έπαιρνε μια βασική στρατιωτική εκπαίδευση. Σε περίπτωση πολέμου η στρατολόγηση ήταν άμεση. Μόλις τελείωνε ο πόλεμος, γύριζε ο καθένας στις καθημερινές επαγγελματικές του δραστηριότητες.

Οι εργάτες συγκροτούσαν αδελφότητες ή συντεχνίες διοικούμενες από κανόνες, που καθόριζαν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του καθενός.

Ο Φαραώ ήταν ο ανώτατος άρχοντας: όλοι οι άνθρωποι, όποιοι κι αν ήταν, του ανήκαν, οι ίδιοι και τα αγαθά τους, αλλά κανένας δεν είχε το δικαίωμα να καταχραστεί τις δυνάμεις τους και να τους υποχρεώσει να εργάζονται πέρα από τα καθορισμένα όρια. «Η Μεγαλειότητά του δεν θέλει κανένας να εργάζεται καταναγκαστικά, αλλά όλοι να εργάζονται με ευχαρίστηση», διαβάζουμε σε μία σύμβαση, η οποία αφορά την κατασκευή ενός μνημείου υψηλού αξιωματούχου.

Μία προσεκτική ανάλυση της Αιγυπτιακής κοινωνίας μας επιτρέπει να επιβεβαιώσουμε ότι δεν υπήρχε δουλεία με την έννοια -τουλάχιστον- της «παντελούς απουσίας νομίμων δικαιωμάτων».

Ο Τζώρτζ Πόσμερ μιλάει για μία μορφή δουλείας : ορισμένοι άνθρωποι μπορούσαν να αγοραστούν, να πουληθούν ή να νοικιαστούν από άλλους, αλλά είχαν τη δυνατότητα να έχουν προσωπικά αγαθά, να τα μεταβιβάσουν κληρονομικά και να παντρεύονται ελεύθερες γυναίκες.

Ας δούμε τώρα ποια ήταν η θέση κι ο ρόλος που διαδραμάτιζαν σ' αυτήν την Αιγυπτιακή κοινωνία ο ΦΑΡΑΩ, ο ΒΕΖΥΡΗΣ, ο ΓΡΑΦΕΑΣ, ο ΤΕΧΝΙΤΗΣ κι ο ΑΓΡΟΤΗΣ.

Ο ΦΑΡΑΩ

«Η Βασιλεία είναι καλό επάγγελμα» έλεγε ο Αχτόης Γ'.

Ο Φαραώ ενσαρκώνει τη Θεϊκή διαιώνιση και παντοδυναμία του Κράτους. Περιστοιχίζεται από τους αρχηγούς της Διοίκησης, του Στρατού και του Κλήρου.

Τα σύμβολα που τον χαρακτηρίζουν (ουρά ζώου τοποθετημένη στη ζώνη του, πρόσθετη γενειάδα, σκήπτρο με το κεφάλι του Σέθ και στο μέσο του μετώπου το Ουραίο) τον εξομοιώνουν με τους Θεούς. Κερδίζει από την πλευρά των υπηκόων του το σεβασμό που του παρέχουν η καλοσύνη και η Δικαιοσύνη, με τις οποίες ξέρει να κυβερνάει. Του αποδίδουν πολλές ικανότητες. Από πού προέρχονται αυτές οι ιδιότητες;

Καταρχήν, ο Φαραώ είναι ένα Ον πέρα από τα συνηθισμένα κι έχει επιλεγεί από τους Θεούς πριν τη σύλληψή του: ο Ρα τον «διαπλάθει». Στο ναό της Χατσεψούτ, στο

Οι θεές Ουατζέτ και
Νεκεμπέτ βάζουν
στο κεφάλι του
βασιλιά την διπλή
κορώνα.

Ναός του Ώρου, στο
Εντφού.

Ντίο-Ελ-Μπαχάρι και στο ναό του Αμένοφι Γ', στο Λούξορ, μπορεί κανείς να παρατηρήσει σκηνές που του επιτρέπουν να καταλάβει τη διαδικασία «Θεοποίησης», στην οποία υπόκειται ο μελλοντικός Φαραώ. Με τη μορφή του κυβερνώντος Φαραώ, ο Θεός Άμμων ενώνεται με τη Βασίλισσα. Ο Κνουμ, ο Αγγειοπλάστης, πλάθει με τη σειρά του το Θεϊκό παιδί και το Κα του. Οι μαίες Θεές βοηθούν στον τοκετό και το νεογέννητο παρουσιάζεται στον Άμμωνα, τον Πατέρα του, προτού το βαπτίσουν οι Θεοί.

Στη διάρκεια των Τελετών Ενθρόνισης, ο Φαραώ αναπαριστάνει «Το Μυστήριο του Χρίσματος». Σαν ενσάρκωση του Ώρου ο Βασιλιάς παίρνει τη διαδοχή από τον Πατέρα του, Όσιρι. Σαν γιός του Άμμωνα παρουσιάζεται απ' αυτόν σε Θεούς και ανθρώπους. Ο Ώρος κι ο Σεθ του ξαναδίνουν τα Στέμματα της Άνω και Κάτω Αιγύπτου.

Έτσι, κάθε επερχόμενη αλλαγή στο θρόνο λαμβάνει κοσμική σημασία: μετά το θάνατο του Βασιλιά, η ενθρόνιση του Νέου Φαραώ θα αποκαταστήσει την ισορροπία της Φύσης.

Η καθημερινή ζωή του Φαραώ ρυθμίζεται από ένα πολύπλοκο τυπικό. Η Θεϊκή του σύλληψη τον κάνει ένα Ον ξεχωριστό από τ' άλλα. Στη διάρκεια της ζωής του παραμένει απομονωμένος από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Σ' αντάλλαγμα της ακρίβειας και της πιστότητας στην πραγματοποίηση των Τελετών, οι Θεοί τον βοηθούν σ' όλες τις περιστάσεις και του εξασφαλίζουν την Παγκόσμια κυριαρχία. Ακόμη κι οι πλημμύρες του Νείλου εξαρτώνται απ' αυτόν.

Αλλά παρόλο που οι Αιγύπτιοι σέβονταν το Φαραώ τους και του απέδιδαν αξίες Θεϊκής προέλευσης, δεν παρέβλεπαν τ' ανθρώπινα ελαττώματά του και δεν δίσταζαν να επι-

κρίνουν τα λάθη του. Οι ίδιοι οι Φαραώ είχαν συνείδηση αυτής της διπλής συμμετοχής στον κόσμο των ανθρώπων και στον κόσμο των Θεών και της κρίσης που προκαλείται από τις πράξεις τους.

Ο Αχτός Γ' έδωσε στο διάδοχό του την ακόλουθη συμβουλή : «Να εμπνέεις αγάπη σ' όλο τον κόσμο. Ένας καλός χαρακτήρας διατηρείται πάντα στην ανάμνηση».

Ο ΒΕΖΥΡΗΣ

Είναι ο πρώτος ανάμεσα στο Φαραώ και στο λαό του.

Ανώτατος Άρχων της εκτελεστικής εξουσίας, Πρώτος Θεράπων της Θεάς Μαάτ, μεσολαβεί στο Φαραώ. Διαλεγμένος σαν «σοφός ανάμεσα στους σοφότερους» είναι Υπουργός Δικαιοσύνης επιφορτισμένος με τον έλεγχο του γραφειοκρατικού μηχανισμού. Αριστοκράτης λόγω των αρετών του, τεχνοκράτης λόγω των αρμοδιοτήτων του, ο Βεζύρης κυβερνάει ακολουθώντας αυστηρά τα προγράμματα που ετοίμαζαν στους ναούς.

Περιοιχίζεται από πολυάριθμους ειδικούς χωρισμένους σε δύο συμβούλια και εκλεγμένους αξιοκρατικά. Το ανώτερο συμβούλιο ήταν επιφορτισμένο με το γενικό σχεδιασμό και το κατώτερο με την εκτέλεση.

Ανάμεσα στους διάσημους Βεζύρηδες αναφέρουμε το Φθαχοτέπ, συγγραφέα του λογοτεχνικού έργου «Σοφίες», το οποίο εκτιμούσαν ιδιαίτερα στην Αίγυπτο.

Ο ΚΛΗΡΟΣ

Τα μέλη του αιγυπτιακού κλήρου παίζουν μεγάλο ρόλο όχι μόνο σαν Πνευματικοί Οδηγοί αλλά και σαν «Υπηρέ-

τες του Θεού». Επιφορτισμένοι με την εκτέλεση των Τελετουργικών πράξεων πρέπει ν' ανταποκρίνονται σ' ορισμένες συνθήκες προορισμένες να τους κάνουν άξιους και συνειδητούς στα καθήκοντά τους.

Μπορούν να είναι κληρονομικοί, να γίνονται δεκτοί από απλή παραδοχή, από εξαγορά του αξιώματος ή από Βασιλική ευαρέσκεια. Για να καταλάβουμε το ρόλο του Ιερατείου, πρέπει πρώτα να συνειδητοποιήσουμε το γεγονός ότι η Θεότητα είναι παρούσα στο ναό, παραμένει στο άγαλμά της: είναι ένα Ον υλικά ζωντανό, τρωτό σαν ανθρώπινο κι έχει τις ίδιες ανάγκες μ' αυτό.

Ο ρόλος του Ιερατείου συνίσταται στο να διατηρεί το άγαλμα και τον κάτοχό του σε καλή κατάσταση, δηλαδή να το ντύνει, να το συντηρεί, να το προστατεύει. Σ' όλες τις πόλεις οι ναοί επιβιβαιώνουν με τη λειτουργία τους τη συντήρηση της δημιουργίας, την παγκόσμια ισορροπία, χάρη στην οποία κάθε ζωή ήρθε στην ύπαρξη και χωρίς αυτήν όλα θα επέστρεφαν στο χάος. Οι Ιερείς δεν είναι παρά οι «υπάλληλοι αυτών των απαραίτητων οργανισμών στη γήινη ζωή».

Αυτή η διατήρηση του Σύμπαντος είναι αρχικά δικαιοδοσία του αρχηγού, βασιλικό προνόμιο. Οι ιερείς λοιπόν κάνουν τις Τελετές εξουσιοδοτημένοι από το Βασιλιά. Άρα είναι αυτός που απεικονίζεται στους τοίχους των ναών να εκτελεί τις απαραίτητες πράξεις στις θρησκευτικές τελετές κι όχι οι ιερείς.

Ο ναός είναι τόπος κλειστός, ο οποίος περιβάλλει την υλικά παρούσα Θεότητα. Είναι ένα μέρος, όπου δε μπορούν να εισέλθουν παρά μόνο άτομα εξαγνισμένα, δηλαδή άτομα που έχουν προβεί αφενός σε καθαρμούς (φυσικούς καθαρισμούς) κι αφετέρου δεν έχουν κατηγορηθεί

για παραβίαση της ίδιας της θρησκευτικής απαγόρευσης του Θεού της πόλης. Αυτά τα πρόσωπα πρέπει να είναι ντυμένα με λινό ύφασμα εξαιρουμένου κάθε ενδύματος κατασκευασμένου από μαλλί ή δέρμα ζώου.

Έτσι το Ιερατείο ακολουθώντας ένα καλά καθορισμένο τυπικό οργανώνει τις θρησκευτικές γιορτές. Κατά τη διάρκειά τους, ο Θεός παρουσιάζεται στο πλήθος, το οποίο δεν έχει πρόσβαση στα μέρη του ναού που τελείται η λατρεία.

ΟΙ ΓΡΑΦΕΙΣ

Ο γραφέας επιβάλλει και εισπράττει ο ίδιος τους φόρους στην Άνω και Κάτω Αίγυπτο. Είναι αυτός που κάνει όλους τους υπολογισμούς για όλα όσα υπάρχουν. Όλος ο στρατός εξαρτάται απ' αυτόν. Αυτός οδηγεί μπροστά

Άγαλμα Γραφέα
Μουσείο του
Λούβρου
25ος αι. π.Χ.

στο Φαραώ κάθε άνθρωπο και ορίζει τη θέση του. Διοικεί ολόκληρη τη χώρα και κάθε υπόθεση είναι κάτω απ' τον έλεγχό του.

Είναι τιμή σε τέτοιο βαθμό ν' ασκεί κανείς αυτό το επάγγελμα, ώστε τον καιρό των πυραμίδων οι πρίγκιπες απεικονίζονταν στ' αγάλματα σαν γραφείς. Ο «Καθιστός Γραφέας» του Μουσείου του Λούβρου που παρουσιάζει έναν υψηλό αξιωματούχο της 5ης δυναστείας, είναι ένα τέτοιο παράδειγμα.

Μορφωμένοι στους «Οίκους της Ζωής» τους κτισμένους κοντά στους ναούς, οι γραφείς, λαϊκοί ή κληρικοί, αποτελούν μέρος της ίδιας αδελφότητας που είχε προστάτη το Θωτ. Ανάμεσά τους στρατολογούνται οι πρόκριτοι, οι οποίοι αποτελούσαν τις τοπικές συνελεύσεις κάθε πόλης. Ο γραφέας είναι ένας εγγράμματος σε κάθε χώρα αναλφάβητων κι αυτή η ιδιότητα του προσδίδει αυτοπεποίθηση κι εμπνέει σεβασμό στους άλλους.

«Ήρθες φέροντας τα Μεγάλα Μυστήρια,... είσαι περισσότερο ειδικευμένος από τους συναδέλφους σου, η σοφία των βιβλίων είναι μεγάλη στην καρδιά σου.

Η γλώσσα σου είναι πολύτιμη, οι περίοδοι μεγάλες, ένα απόφθεγμα βγαλμένο από το στόμα σου ζυγίζει περισσότερο από τρία βιβλία. Μένω κατάπληκτος, όταν διακηρύττεις: με το να είμαι γραφέας είμαι πιο ανεξιχνίαστος από τον ουρανό, τη γη και τον άλλο κόσμο».

Ανεξαρτησία, σεβασμός και πολλά υλικά πλεονεκτήματα είναι τα κοινωνικά προσόντα του γραφέα της πολιτικής ή ιερατικής διοίκησης. Απ' όλους όσους ασκούν ένα επάγγελμα, ο γραφέας είναι ο αρχηγός. Η ζωή των αγροτών θα μελετηθεί ιδιαίτερα στην ακόλουθη ανάπτυξη του θέματος.

ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΗΜΕΡΕΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΓΙΟΡΤΕΣ

Το Έτος του Χωρικού

Η ζωή της Αιγύπτου οργανωνόταν γύρω από το Νείλο. Ο χωρικός εξαρτιόταν απ' αυτόν περισσότερο απ' οποιονδήποτε άλλον Αιγύπτιο. Τον Ιούλιο γινόταν η πλημμύρα του Νείλου. Η χώρα πλημμύριζε. Αυτή την εποχή οι χωρικοί εργάζονταν στις κατασκευές που όριζαν οι Φαραώ.

Από το Νοέμβριο το νερό του Νείλου ξαναγύριζε στην κοίτη του και το έδαφος μπορούσε να καλλιεργηθεί. Οι καλλιεργημένες φυτείες προέρχονταν από τη διατήρηση αρδευτικών καναλιών. Μόλις ετοιμαζόταν η συγκομιδή, έρχονταν οι εισπράκτορες, για να καθορίσουν το ποσό, το οποίο θα πλήρωνε κάθε χωρικός. Στο τέλος Μαρτίου λάβαινε χώρα ο θερισμός με δρεπάνια από λεπίδες πυριτόλιθου.

Ρυθμιζόμενη από τις πλημμύρες του Νείλου, που κι αυτές εξαρτιόνταν από τις εποχές, η ζωή της Αιγύπτου κυλού-

σε σύμφωνα με τους κύκλους ενός πολύπλοκου ημερολογίου, το οποίο επέτρεπε τρία είδη ετών :

- Το σταθερό ή σειριακό έτος
- Το αόριστο ή συμβατικό έτος
- Το τροπικό ή ηλιακό έτος, βάσει του οποίου οργανώνονταν όλες οι αγροτικές εργασίες.

Το σταθερό έτος βασιζόταν σ' ένα τακτικό αστρονομικό φαινόμενο: την ηλιακή ανατολή του Σείριου, άστρου που εμφανιζόταν τακτικά αναγγέλλοντας την άνοδο των νερών του Νείλου. Αυτό το άστρο είχε κύκλο 365 ημερών και $\frac{1}{4}$ της ημέρας περίπου. Στην 22η δυναστεία δείχνει την αρχή του έτους.

Το αόριστο έτος ανταποκρινόταν σε ημερολόγιο 365 ημερών και σχηματιζόταν από τη διαίρεση του έτους σε 12 μήνες από 3 δεκαήμερα ο καθένας. Σ' αυτούς πρόσθεταν 5 ημέρες αφιερωμένες στη γέννηση των πέντε μεγάλων θεοτήτων.

Το τρίτο, το ηλιακό έτος, το οποίο χρησιμοποιούσαν κυρίως για γιορτές ή θρησκευτικές τελετές, ήταν το σεληνιακό ημερολόγιο αποτελούμενο από 12 μήνες των 30 ημερών ο καθένας. Ο κάθε μήνας χωριζόταν σε τρεις δεκάδες, που η καθεμιά βρισκόταν κάτω από την προστασία μιας διαφορετικής θεότητας.

Για να διατηρήσουν τη συνοχή ανάμεσα στα τρία ημερολόγια, πρόσθεταν μία 37η δεκάδα κάθε δύο χρόνια.

Οι γιορτές

Ο αριθμός των ετήσιων γιορτών ήταν σημαντικός, αφού οι Αιγύπτιοι είχαν κατά μέσο όρο 105 ημέρες αργία το χρόνο. Ξεχωρίζαν τις γιορτές του ημερολογίου, (Πρωτοχρονιά,

αρχή εποχής), τις αγροτικές γιορτές (πλημμύρα του Νείλου, σπορά, θερισμός), τις θρησκευτικές γιορτές, τις εθνικές ή τοπικές, τις βασιλικές γιορτές (στέψη) και τις νεκρικές γιορτές.

Σ' αυτές τις γιορτές πραγματοποιείτο η ένωση με την ανώτερη αρχή: η θρησκεία ήταν ο βασικός άξονας όλων αυτών των εκδηλώσεων.

Οι θρησκευτικές γιορτές

Μια από τις σπουδαιότερες θρησκευτικές γιορτές ήταν η γιορτή του Νείλου ή Γιορτή του Ενθουσιασμού.

Θηβαϊκή τοιχογραφία.
Τρεις γυναίκες μουσικοί
διασκεδάζουν τους
συνδαιτημόνες συμποσίου.
14ος αι. π.Χ.

Αρχίζει στις 15 του μηνός Θωπ (Ιούλιο-Αύγουστο) και μπορούσε να διαρκέσει μέχρι 24 ημέρες. Κατά τη διάρκεια της τελετής ο βασιλιάς χόρευε μπροστά στο άγαλμα της Αθώρ, στη Ντέντερα, και πριν αρχίσει η οινοποίηση, πρόσφερε στη θεά μια υδρία με κρασί.

Άλλη σπουδαία γιορτή ήταν η γιορτή του Οπέτ (όρος που σημαίνει αφθονία).

Ο θεός Άμμων άφηνε το ναό του, στο Καρνάκ, για να γυρίσει στο Λούξορ συνοδευόμενος από το βασιλιά, ο οποίος ακολουθούσε τη βαριά βάρκα του θεού που κρατούσαν 30 ιερείς.

Ένα απέραντο πλήθος συνόδευε την ακολουθία, ενώ τραγουδίστριες και ιερείς έψαλλαν ύμνους, στους οποίους απαντούσε η μουσική των σείστρων.

Αυτό το ταξίδι στο άδυτο συνδεδεμένο με το τυπικό της ιερογαμίας πραγματοποιείτο παρουσία του χαρεμιού και ήταν η πιο ευνοϊκή στιγμή για τη σύλληψη του βασιλικού παιδιού. Στο ναό του Λούξορ βρέθηκαν κείμενα, τα οποία μιλούν για τη θεϊκή ένωση του θεού και της Βασίλισσας: το παιδί που επρόκειτο να γεννηθεί, κατείχε ουσία τόσο θεϊκή όσο και βασιλική. Η γιορτή κρατούσε μέρα-νύχτα για έντεκα μέρες. Αφού είχαν πραγματοποιηθεί οι τελετές κι οι προσφορές, η πομπή επέστρεφε στο Καρνάκ από το ποτάμι. Μια μεγάλη τελετή προσφορών έκλεινε τις επίσημες ημέρες.

Χιλιετίες αργότερα στην Ευρώπη γιορτάζουμε το καρναβάλι. Ακόμα και σήμερα ανάμεσα στο Καρνάκ και στο Λούξορ γίνεται κάθε χρόνο η λιτανεία της βάρκας του τοπικού αγίου Abbou El Hoggag.

Με τον ίδιο τρόπο που κληρονομημένα έθιμα περασμένων χρόνων οδήγησαν να γιορτάζουμε αγίους του χριστιανικού ημερολογίου στις πόλεις που γεννήθηκαν ή εκδηλώθηκαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο (Παναγίες της θάλασσας, Άγιος Ιγνάτιος Λογιόλα, κλπ), έτσι και ο καθένας από τους Αιγυπτίους Θεούς, στοιχεία ενός μοναδικού θεϊκού Όλου, είχε μια πόλη αφιερωμένη σ' αυτόν, στην οποία διατηρείτο η λατρεία του.

ΕΞΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΓΙΟΡΤΩΝ

Ο παρακάτω πίνακας ανακεφαλαιώνει τις γιορτές που λάμβαναν χώρα κατά τη διάρκεια του έτους, καθώς και τις σχέσεις τους με τις αντίστοιχες πόλεις και θεότητες.

Οι Θείες Ιερογαμίες

Άμμων και Μουτ το μήνα ΠΑΟΦΙ (Αύγουστος - Σεπτέμβριος).

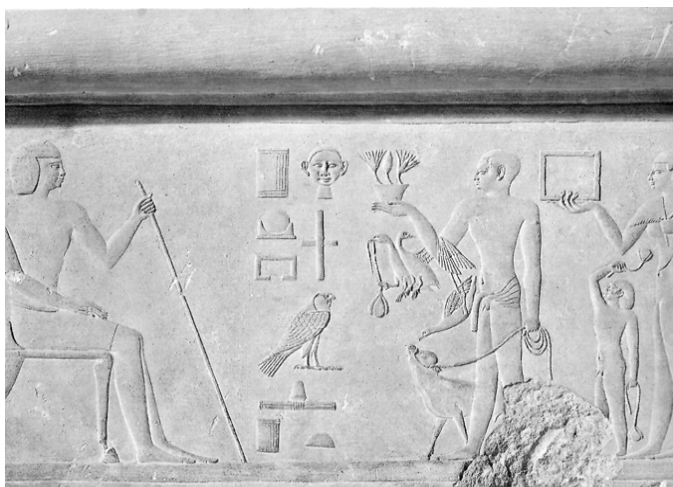
Γέννηση του Κονσού το μήνα ΕΠΠΦΙ (Μάιος-Ιούνιος)

Ίσις και Όσιρις το μήνα ΠΑΧΟΝ (Μάρτιος - Απρίλιος)

Γέννηση του Ώρου το μήνα ΜΕΧΙΡ (25 Δεκεμβρίου)

Ώρος και Αθώρ το μήνα ΕΠΠΦΙ (Μάιος-Ιούνιος)

Γέννηση του ΙΑ το μήνα ΦΑΡΜΟΥΘΙ (Φεβρουάριος - Μάρτιος)

Τελετουργική πομπή προσφορών.
Ανάγλυφο από το Βουτώ, 4ος αι. π.Χ.

	ΟΝΟΜΑ ΓΙΟΡΤΗΣ	ΜΗΝΑΣ	ΘΕΟΣ	ΤΟΠΟΣ
Α Κ Ε Τ	Γιορτή του Νείλου ή του Ενθουσιασμού	ΘΩΤ (Ιούλ.-Αυγ.)	ΘΩΤ	ΝΤΕΝΤΕΡΑ
	Γιορτή του θεού Άμμωνα (ο Άμμων άφηγε το Καρνάκ για να πάει να συναντήσει τη σύζυγο του στο Λούξορ)	ΦΑΟΠΙ (Αύγ.-Σεπτ.)	ΑΜΜΩΝ ΜΟΥΤ	ΚΑΡΝΑΚ ΛΟΥΞΟΡ
	Έναρξη της αναπαράστασης του Όσιρη.	ΑΘΥΡ (Σεπτ.-Οκτ.)	ΑΘΩΡ	
	Ταφή του Όσιρη.	ΧΟΙΑΚ (Οκτ.-Νοεμ.) στις 24 τ.μην.	ΟΣΙΡΙΣ	ΑΒΥΔΟΣ
	Γιορτή του Όσιρη-Σόκαρη, τελετή “Η πορεία γύρω από τους Λευκούς Τοίχους”	ΧΟΙΑΚ στις 26 τ.μην.	ΟΣΙΡΙΣ	Σ' όλες τις τοποθεσίες όπου η Ίσις ξαναβρήκε τα κομμάτια του Όσιρη.
	Όσιρις	ΧΟΙΑΚ (τις 5 τελευταίες μέρες)	ΟΣΙΡΙΣ	ΑΒΥΔΟΣ
Π Ε Ρ Ε Τ	Γιορτή του Σεντ: Στέψη του Ώρου, ανέγερση του στύλου Ντζεντ του Όσιρη.	ΤΥΜΠΙ (Νοεμ.-Δεκ.) 1η μέρα εποχής της βλάστησης.	ΩΡΟΣ	Όλες οι πόλεις (βασικά στη Μέμφιδα)
	Γέννηση του Ώρου	ΜΕΧΙΡ (25 Δεκεμβ., Δεκ.-Ιαν.)	ΩΡΟΣ	Γιορταζόταν στα ΜΑΜΜΕΣΙ, τα σπίτια του τοκετού.
	Άνοιξη του Ώρου (ο Ώρος αφήνει το Εντφού για ν' αναζητήσει την Αθώρ στην Ντέντερα)	ΦΑΜΕΘΩΘ (Ιαν.-Φεβ.)	ΩΡΟΣ	ΕΝΤΦΟΥ, ΝΤΕΝΤΕΡΑ
	Γιορτή της Γονιμότητας	ΦΑΡΜΟΥΘΙ (Φεβ.-Μαρτ)		
Σ Ε Μ Ο Υ	Γιορτή του Μιν, νίκη του Ήλιου	ΠΑΧΟΝ (Μαρ.-Απρ.)	ΜΙΝ	ΚΟΡΤΟΣ
	Γιορτή της Κοιλιάδας (ο Άμμων άφηγε το Ιερό του για να επισκεφθεί τους θεούς και τους νεκρούς βασιλείς)	ΠΑΥΝΙ (Απρ.-Μάιος)	ΑΜΜΩΝ	ΘΗΒΕΣ
	“Ευτυχής Συνάντηση” του Ώρου και της Αθώρ (η Αθώρ αφήνει την Ντέντερα για να συναντήσει τον Ώρο στο Εντφού)	ΕΠΙΦΙ (Μάιος-Ιούν)	ΩΡΟΣ ΑΘΩΡ	ΝΤΕΝΤΕΡΑ ΕΝΤΦΟΥ

ΒΑΣΙΛΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Πριν από το Μένες, ο οποίος θεωρείται ο πρώτος Φαραώ, η Αίγυπτος κυβερνήθηκε από τους Θεϊκούς Βασιλείς, τους «Θεράποντες του **Ώρου**». Έτσι ο κυβερνητικός θεσμός υπήρξε από την αρχή συνδεδεμένος με τη θρησκευτική πεποίθηση.

Για περισσότερα από 3.000 χρόνια η στέψη του Φαραώ γινόταν στη Μέμφιδα. Η διαδοχή στο θρόνο πραγματοποιείτο σε δύο στάδια : την Ανάρρηση και τη Στέψη.

Η **Ανάρρηση** γινόταν με το θάνατο του βασιλιά και λάμβανε χώρα κατά την ανατολή του ηλίου, έτσι ώστε το πέρας από την παλιά στη νέα βασιλεία να πραγματοποιηθεί αρμονικά.

Η **Στέψη**, η οποία επικύρωνε τη μεταβίβαση της εξουσίας στο νέο βασιλιά, χρειαζόταν για την πραγματοποίησή της μία ευνοϊκή στιγμή του χρόνου. Αυτή έπρεπε να είναι περίοδος αρχής μιας φυσικής διαδικασίας, γιατί η βασιλεία έπρεπε να σέβεται τη ροή των κοσμικών γεγονότων με τα οποία συνδεόταν.

Το βασιλικό αξίωμα δινόταν στο «Σπίτι της Ζωής» και από εκεί μεταβιβαζόταν σ' όλο το βασίλειο.

Ο Φαραώ έπαιρνε 5 ονόματα και στη διάρκεια αυτής της πρώτης περιόδου διέσχισε τη χώρα, επισκεπτόταν τα ιερά και γιόρταζε το μυστήριο της διαδοχής. Ο καινούριος χρόνος, η ανανέωση του κύκλου, όταν γιόρταζαν στην Άβυδο την ταφή του Όσιρι (στις 24 του μηνός Khoiak), ήταν οι πιο ενδεδειγμένες στιγμές για τη μεταβίβαση της εξουσίας. Οι τελετές διαρκούσαν 5 μέρες.

Το ραβδί και το μαστίγιο, σύμβολα βασιλικής εξουσίας

Ορισμένα στοιχεία (ανάγλυφα προσώπων της Νέας Αυτοκρατορίας, κείμενα των Πυραμίδων) και κυρίως το κείμενο «Μυστήριο της Διαδοχής», δοσμένα με την ευκαιρία της στέψης του Σέσωστρι του 4ου μας επιτρέπουν να καταλάβουμε βασικά σημεία της τελετής της στέψης.

Η έννοια των τελετών γίνεται δύσκολα αντιληπτή. Σκοπός τους ήταν να προξενήσουν αλλαγές στον κόσμο και, όπως υπογραμμίζει ο Frankfort, «το συνολικό αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών δεν ήταν άλλο από την αποκατάσταση της αρμονίας ανάμεσα στον κόσμο και την κοινωνία» με την ανάρρηση του νέου βασιλιά στο θρόνο του Ώρου.

Πρέπει να καταλάβουμε ότι δεν πρόκειται για μία οποιαδήποτε συμβολική πράξη, αλλά για μία πράξη που προξενεί αλλαγές.

Η τελετή γινόταν σε επτά στάδια :

- 1.** Προετοίμαζαν τα βασιλικά εξαρτήματα.
- 2.** Έφερναν στην αίθουσα της τελετής τα σύμβολα, εικόνες των θεραπόντων του Ώρου, φορτισμένα με μαγική δύναμη.
- 3.** Πατούσαν το περιφρονημένο από τους ταύρους και τα γαϊδούρια κριθάρι. Ο Βασιλιάς, ο Νέος Ώρος, δεν επέτρεπε να πατήσουν τους αφιερωμένους στον Όσιρι σπόρους. Μετά το δώρο των προσφορών έφερναν μία βάρκα. Αφιερωμένη στον προκάτοχο και στην ανάστασή του στο υπερπέραν η στήλη Τζεντ ανορθωνόταν στην αίθουσα..
- 4.** Έφερναν στο βασιλιά προϊόντα της χώρας. Πριν τη στέψη προσφερόταν γεύμα.
- 5.** Αρχίζει η κυρίως στέψη με μία σκηνή, όπου τα σύμβολα εμψυχωμένα από την ίδια τη ζωή έπαιζαν ένα ρόλο.

Άγαλμα του Κα του Αμενεμχέτ Γ', μέσα σε ναύσκο στο Νταχσούρ.

Μετά έφερναν δύο σκήπτρα και δύο φτερά πάνω στην Τιάρα, την οποία θα φορούσε ο βασιλιάς. Παρουσία των Μεγάλων Θεών της Άνω και Κάτω Αιγύπτου ο «Φύλακας του Μεγάλου Φτερού» τοποθετούσε τη βασιλική κορώνα στο κεφάλι του μονάρχη. Κατόπιν προσφερόταν θυσία κι απ' τις δύο χώρες.

Κατά την τελευταία φάση διαβάζονταν στο βασιλιά τα λόγια του ΘΩΤ :

«Πάρε το μάτι σου που είναι εκεί,

ολόκληρο στο πρόσωπό σου.

Βάλε το καλά στην όψη σου

το μάτι σου δεν θα προσβληθεί από θλίψη.

Πάρε το γλυκό άρωμα των Θεών, αυτό που καθαρίζει,

αυτό που βγήκε από σένα τον ίδιο».

Το μάτι προσδιόριζε την κορώνα. Ήταν το μάτι του Ώρου, η θεά Ουατζέτ, ο Ουραίος με τον οποίο στολιζόταν το στέμμα του Φαραώ. Η Ουατζέτ ενυπήρχε στο στέμμα που ήταν ταυτόχρονα βασιλική εξουσία σε ζωή και θάνατο και ηλιακή εξουσία, η ίδια πηγή της εξουσίας.

Όταν ολοκληρωνόταν η στέψη, ο βασιλιάς μοίραζε ψωμί (σύμβολο της ζωής που εξασφάλιζε στους υπηκόους του) στους Μεγάλους Θεούς της Άνω και Κάτω Αιγύπτου.

6. Φθάνουμε λοιπόν στη «Μεταμόρφωση του προκάτοχου του Βασιλιά». Ο Βασιλιάς τύλιγε το στήθος και την πλάτη του μ' ένα ύφασμα, το οποίο λεγόταν Κενί. Έτσι λάμβανε χώρα ο εναγκαλισμός του Ώρου και του Όσιρι, πραγματική επικοινωνία των πνευμάτων που αύξαναν την εξουσία του νέου βασιλιά, του οποίου ο Όσιρις ήταν το ΚΑ. Η Θεϊκή εξουσία της βασιλείας μεταβιβαζόταν στο διάδοχό του, ενώ ο πεθαμένος βασιλιάς κατά την είσοδό του στο υπερπέραν υποβασταζόταν από το γιο του.

Στη συνέχεια κάλυπταν ξανά το σώμα με δύο υφάσματα. Το ένα ονομαζόταν Σεθ και το άλλο Όσιρις. Όταν τελείωνε η ταρίχευση, οι «Αναζητητές των Πνευμάτων» έψαχναν το σώμα του Όσιρι. Το πνεύμα του θα έπρεπε να ενωθεί μ' αυτό των προγόνων του.

7. Οι τελετές τελείωναν με γεύμα που σερβιριζόταν στους Προύχοντες. Αυτό το συμπόσιο θα προοιωνίζε την ευημερία της νέας βασιλείας, ευημερία που επαφιόταν επίσης στην ευεργετική επιρροή του πεθαμένου βασιλιά.

Η ΓΙΟΡΤΗ SED (Βασιλικό Ιωβηλαίο)

Αυτή η γιορτή πανηγύριζε την ανανέωση της βασιλικής εξουσίας. Ήταν μία επιβεβαίωση του βασιλιά στην ιδιότητά του. Σαν μονάρχης της Άνω Αιγύπτου μεταφερό-

ταν στους ναούς του Ώρου, στο Έντφου και του Σεθ, στο Όμπο. Οι ιερείς θα του ξανάδιναν το τόξο, με το οποίο θα 'ριχνε ένα βέλος προς κάθε σημείο του ορίζοντα.

Οι τελετές τελείωναν με την επιστροφή των Μεγάλων Θεών στην αυλή, για να τιμήσουν τους Βασιλικούς προγόνους, τους θεούς που κατείχαν το διπλό ιερό. Έτσι, ο θεσμός ανάμεσα στο μονάρχη και τη βασιλική γενιά ενισχυόταν. Στην αρχή, το Ιωβηλαίο γινόταν με τη συμπλήρωση 30 χρόνων βασιλείας, αλλά μερικοί μονάρχες το γιόρταζαν κατ' επανάληψη και σε πολύ πιο σύντομο χρονικό διάστημα.

Η μέρα που διάλεγαν ήταν η επέτειος της στέψης. Αυτή η γιορτή συνδεδεμένη με το Ρα, τον κυβερνήτη του ημερή-

Τοιχογραφία από τον τάφο του Σεμπεκχοτέπ στις Θήβες
(1400 π.Χ. περίπου)

σιου ουρανού, εξυμνούσε την ανανέωση των ευεργετικών σχέσεων μεταξύ ουρανού και γης. Μ' αυτήν την ευκαιρία λάβξεναν στο Ασσουάν οβελίσκους από μονόλιθους μεγάλου μεγέθους.

Αφού ολοκληρώνονταν οι τελετές εξαγνισμού, εκτυλισσόταν στο ναό η τελετουργία. Αν επρόκειτο για τέλειο Ον, εκτυλισσόταν η τελετουργία της «Παρουσίας του Οίκου στον Κύριό του». Για ό,τι κι αν επρόκειτο, φώτιζαν την αυλή, τα παρεκκλήσια και το μεγάλο θρόνο, στον οποίο καθόταν ο βασιλιάς, για να δεχθεί τις τιμές για πέντε μέρες.

Την πρώτη μέρα του μηνός Τίμπι, η έναρξη της τελετής γινόταν με μια μεγάλη λιτανεία, στην οποία έπαιρναν μέρος ο Βασιλιάς, τα αγάλματα των θεών, ο κλήρος και το πλήθος.

Η θεά αγελάδα, Σεκαθώρ, προΐστατο της γιορτής. Οι επισκέψεις στα παρεκκλήσια εναλλάσσονταν με τις πομπές για απόδοση τιμών στο μονάρχη, ο οποίος δεχόταν όρκους πίστης.

Ο θρόνος ήταν διπλός κι ο Βασιλιάς καθόταν πότε στον ένα και πότε στον άλλο. Μέρος του τυπικού αποτελούσε να διασχίσει το χώρο με βήμα σταθερό προς καθένα απ' τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Ο βασιλιάς το εκτελούσε φορώντας το κόκκινο και μετά το λευκό στέμμα ως μονάρχης της Άνω Αιγύπτου.

Ως μονάρχης της Κάτω Αιγύπτου μεταφερόταν στο παρεκκλήσι του Ώρου της Λιβύης που «υψώνει το μπράτσο του». Εκεί δεχόταν το Ουάς, σύμβολο ευημερίας.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Η ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗ ΤΕΧΝΗ: ΤΕΧΝΗ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ

Μία σοβαρή παρατήρηση απαλλαγμένη από έτοιμες ιδέες μας επιτρέπει να διαπιστώσουμε ότι η αιγυπτιακή τέχνη είναι τέχνη ρεαλιστική κι όχι το αποτέλεσμα μιας εξιδανίκευσης ή ενός στυλιζαρίσματος χωρίς καμιά σχέση με την πραγματικότητα.

Το ανθρώπινο ον απεικονίζεται σε μία πραγματικότητα τεσσάρων διαστάσεων, δηλαδή σαν ένας όγκος που αναπτύσσεται στο χρόνο. Πρόσθια όψη (ανφάς), πλάγια όψη (προφίλ) και νώτα δεν αποτελούν παρὰ όψεις των διαφορετικών επιμέρους σχεδίων, το σύνολο των οποίων δίνει την εντύπωση της ολότητας. Ο ρεαλισμός της αιγυπτιακής τέχνης έγκειται σ' αυτήν τη σταθερή απόφαση για την ένωση των διαφορετικών όψεων και της δυναμικής ενέργειας που τις συνδέει.

Κατά τη διάρκεια 3 περίπου χιλιετιών οι Αιγύπτιοι γλύπτες δεν άλλαξαν αυτήν τη μέθοδο απεικόνισης. Δεν αναπαρίσταναν τις εντυπώσεις που δίνει το φυσικό μάτι, αλλά ό,τι το «πνευματικό μάτι» τους έκανε να αντιλαμβάνονται

από τη φύση του ανθρώπινου σώματος. Η επικράτηση της όρασης του πνευματικού ματιού πάνω στο φυσικό εμφανίζεται σαν το βασικό χαρακτηριστικό της αιγυπτιακής τέχνης. Αγνοώντας τη μαρτυρία των αισθήσεών τους και της οπτικής απάτης που ονομάζεται συνήθως προοπτική, οι Αιγύπτιοι προσπάθησαν ν' απεικονίσουν τ' αντικείμενα και τα όντα όχι μόνο όπως ήταν, ούτε όπως τα έβλεπαν, αλλά από την πιο χαρακτηριστική τους όψη.

Ας παρατηρήσουμε μία απεικόνιση ανθρώπινου σώματος στην αιγυπτιακή τέχνη. Από μια πρώτη άποψη μοιάζει να είναι σε πλάγια όψη. Αλλά μια πιο προσεκτική παρατήρηση μας επιτρέπει να δούμε ότι στο πρόσωπο που απεικονίζεται σε πλάγια όψη, το μάτι είναι σε πρόσθια όψη, όταν οι κνήμες είναι σε πλάγια όψη, ο κορμός είναι σε πρόσθια και με την κοιλιά σε πρόσθια όψη, ο ομφαλός απεικονίζεται κατεβασμένος περίπου 90 μοίρες. Έτσι, η απεικόνιση του ανθρώπινου σώματος αποτελεί μία σύνθεση όλων των ορατών οργάνων. (Εικόνες σελ. 43)

Πρέπει άλλωστε να σημειώσουμε ότι οι Αιγύπτιοι σχεδιαστές βρίσκονταν πάντα σε στενή εξάρτηση με τη θρησκεία. Είναι πιθανόν τα μεγάλα θρησκευτικά κέντρα να είχαν σχολή, όπου οι καλλιτέχνες μάθαιναν όλα τα στοιχεία της δουλειάς τους σύμφωνα με τους κανόνες της λειτουργικής.

Ας σημειώσουμε ότι αυτοί οι βασικοί κανόνες του σχεδίου δεν εφαρμόζονταν παρά μόνο στα πιο σημαντικά πρόσωπα: Φαραώ, ανώτερους λειτουργούς, ιερείς και επιφανείς νεκρούς. Όταν επρόκειτο γι ανθρώπους του λαού, τους βλέπουμε με γυρισμένη την πλάτη ν' απλώνουν την κνήμη -παρά τον κανόνα- ή ν' απεικονίζονται σ' εντελώς πλάγια όψη, μικρόσωμοι, να κάνουν ένα σωρό πράγματα που παρατηρούμε στη φύση, αλλά που είναι απαγορευμένα από τους αυστηρούς κανόνες του αιγυπτιακού σχεδίου.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Το σχέδιο καθορίζεται από ακριβείς κανόνες σαν συνέπεια της ιερογλυφικής γραφής, η οποία ήταν διευθετημένη σε κάθετες ή οριζόντιες γραμμές. Ήταν τριών ειδών :

- Γραμμές χαραγμένες ή ζωγραφισμένες.
- Σχέδια φτιαγμένα εξ' ολοκλήρου με χρώμα που αποτελούν τις εικόνες.
- Σχέδια, στα οποία η επιφάνεια που περιβάλλει τις μορφές ήταν κοίλη και άλλα, όπου η μορφή εμφανίζεται κοίλη.

Τα σχέδια της πρώτης κατηγορίας είναι σπάνια. Στα πρώτα μνημεία που υψώθηκαν στην Αίγυπτο, όλα τα πρόσωπα απεικονίζονταν στο ίδιο ύψος. Όταν η Άνω κι η Κάτω Αίγυπτος ενώθηκαν, ο Βασιλιάς απεικονιζόταν σε μέγεθος υψηλότερο από τους δημόσιους λειτουργούς κι αυτοί υψηλότεροι από τους ανθρώπους του λαού.

Στα αρχαία μνημεία όλα τα πρόσωπα απεικονίζονταν με το επάνω μέρος άλλοτε σε πρόσθια όψη κι άλλοτε σε πλάγια.

Πολλοί κανόνες έπρεπε να γίνουν σεβαστοί: για παράδειγμα, αν ένας βραχίονας ή ένα πόδι εξέίχε περισσότερο από το άλλο, το μέλος που έμπαινε μπροστά, έπρεπε πάντα να είναι το πιο απομακρυσμένο από το θεατή. Ένας άνθρωπος που το πρόσωπό του κοίταζε δεξιά, δεν μπορούσε, παρά να έχει εμπρός τον αριστερό βραχίονα και το αριστερό πόδι, και το αντίθετο. Αν δεν γινόταν έτσι, οι γραμμές του σώματος θα διασταυρώνονταν με άλλες, κάτι που θα εμπόδιζε την καθαρότητα του σχεδίου και την ομορφιά του.

Το πρόσωπο του ανθρώπου κοίταζε σχεδόν πάντα προς τα δεξιά. Το σχέδιο με τις πτυχώσεις της ποδιάς της πομπής ήταν πάντα τοποθετημένο στη δεξιά πλευρά του ενδύματος και η μεγάλη ράβδος κρατιόταν πάντα με το αριστερό χέρι, ενώ το κοντό ραβδί με το δεξί.

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

Η αιγυπτιακή ζωγραφική γινόταν με αδιαφανή νωπογραφία. Για την προετοιμασία της επιφάνειας έβαζαν ένα πολύ λεπτό επίχρισμα γύψου πάνω σ' ένα λείο τοίχο ή πάνω σ' ένα επίχρισμα λάσπης και κομμένου άχυρου. Με τη βοήθεια συγκριτικών σημείων «ο γραφέας των περιγραμμάτων» σχεδίαζε τις μορφές σε κόκκινο, μαύρο ή κίτρινο.

Το χρώμα έμπαινε με τη βοήθεια ενός βούρλου, του οποίου η άκρη ήταν διαμορφωμένη κατάλληλα. Για τις μεγάλες επιφάνειες χρησιμοποιούσαν πινέλα φτιαγμένα από ίνες φοίνικα. Τα χρώματα ήταν το μαύρο του καπνού, το

άσπρο της κιμωλίας, το γκριζο, οι φυσικές ώχρες, τα καφέ, τα κίτρινα ή κόκκινα, το πράσινο (που έπαιρναν από την κονιοποίηση του μαλαχίτη) και το μπλε (σύνθεση του χρυσάλλου του πυριτικού άλατος, του χαλκού και του καλίου). Για να πετύχουν καλύτερη ένωση των χρωμάτων, τα διέλυναν σε νερό γόμας, σε κόλλα ή στο ασπράδι του αυγού. Κατά τη διάρκεια της Νέας Αυτοκρατορίας, έβαζαν κερύ μέλισσας. Ο κυρίαρχος τόνος του φόντου ήταν γκριζος στην Αρχαία Αυτοκρατορία, άσπρος στη Νέα Αυτοκρατορία και κίτρινος στη Ραμσιδική εποχή.

Η χρήση των χρωμάτων ακολουθούσε συγκεκριμένους κανόνες. Έπρεπε να είναι έτσι διαλεγμένα, ώστε να ξεχωρίζουν από το φόντο, πάνω στο οποίο τα τοποθετούσαν. Η κυρία Despoches-Noblecourt σ' ένα από τα βιβλία της αναπτύσσει το θέμα του χρώματος έτσι:

«Το χρώμα ήταν πάντοτε στην Αίγυπτο ένας τρόπος μεταφοράς των αξιών, των βασικών ιδεών που συνδέονται με τη φύση των όντων και των πραγμάτων, και όχι με την όψη τους.

Το πράσινο χρώμα του νέου παπύρου θυμίζει ταυτόχρονα τη δροσιά και τη νεότητα, ενώ το μαύρο είναι η γη της Αιγύπτου καμωμένη από χώμα ακατάπαυστα γονιμοποιούμενο που δίνει ζωή σε δύο ποτάμια.

Το καστανοκόκκινο αντίθετα είναι η στεριρότητα, οι άμμοι της ερήμου που αντιτίθενται στον πλούτο και τη γενναιοδωρία της καλλιεργήσιμης γης. Σαν επέκταση, ό,τι είναι πυρρόχρουν θα είναι ένα ον αφιερωμένο στο στείρο Θεό της ταραχώδους διάθεσης, της διαταραχής, της επιθετικότητας, στον Τυφώνα.

Το άσπρο είναι το φως που διαπερνά την αυγή, ο φωσφορισμός που απελευθερώνει από τη χθόνια κυριαρχία των δαιμόνων.

Το καθαρό κίτρινο είναι ο χρυσός, σάρκα των Θεών, αδιάφθορο, άσχηπτο, χρώμα της αιωνιότητας. Το φωτεινό κίτρινο χρησιμοποιείται, για να δείξει το δέρμα των γυναικών. Το καφέ - κόκκινο είναι το χρώμα του δέρματος των ανδρών. Μ' αυτόν τον τρόπο, ο δημιουργός διαφοροποίησε τα γένη και τις φυλές ξεχωρίζοντάς τις από το χρώμα του δέρματός τους (ας σημειώσουμε παρεμπιπτόντως ότι το ιερογλυφικό σημείο για το «χρώμα» σημαίνει επίσης «δέρμα» και «τρίχα»).

Αλλά ας έρθουμε στο ζωνηρό κόκκινο, το χρώμα του αίματος: είναι η συμπτυκνωμένη ζωή, το ταμπού, το σήμα που περνάει ακόμη και μέσα από το διάγραμμα των λογοτεχνικών τίτλων και που οι Ρωμαίοι μας μεταβίβασαν με τη χρησιμοποίηση των ερυθρογράφων.

Μένει το μπλε και οι δύο κύριοι τόνοι του, το τυρκουάζ και το λάπις-λάζουλι. Το πολύ βαθύ μπλε, το πολύ μακρινό, αυτό που σχηματίζει την κόμη όλων των θεϊκών οντοτήτων, είναι το λάπις. Όσον αφορά το γλυκό τυρκουάζ με τις προστατευτικές ακτινοβολίες, καθιερώνεται από τη γέννηση του κόσμου, πριν φέξει η αυγή. Είναι η διαφάνεια του καθαρού νερού του πρωταρχικού ωκεανού, μέσα στον οποίο καθαρίζεται ο Θεός που πρόκειται να ξαναγεννηθεί από κάθε τι ακάθατο.

Η γλώσσα των χρωμάτων της Αιγύπτου απέχει πολύ από το να έχει αναλυθεί εντελώς και πολλές λεπτομέρειες ακόμη μας διαφεύγουν. Μία μελέτη σε βάθος ίσως μας δείξει κάποια μέρα ότι σ' αυτήν τη χώρα της Αγαπημένης Γης τα γεωγραφικά σημεία μπορούσαν κάποτε να ερμηνεύονται από τους διάφορους τόνους, κάτι που ισχύει συχνά και για άλλες περιοχές της υδρογείου».

Η ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ:

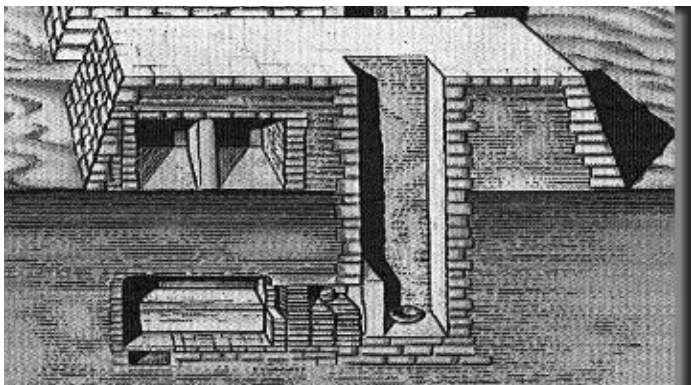
ΣΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Η Αίγυπτος είναι γνωστή παραδοσιακά για τις πυραμίδες της, αλλά εκτός αυτών έχει κι άλλα μνημεία : μασταμπάδες, Θηβαϊκούς τάφους, ναούς. Τα αιγυπτιακά νεκρικά μνημεία δεν είναι η έκφραση μιας ενοχλητικής λατρείας για το θάνατο, αλλά κυρίως μία θεοποίηση της ζωής που γίνεται αιωνιότητα και αναγέννηση.

Στην προδυναστική εποχή οι τάφοι ήταν υποτυπώδεις: ο νεκρός ενταφιαζόταν περιτριγυρισμένος από τα οικογενειακά του αντικείμενα κάτω από μία απλή επιχωμάτωση από άμμο.

Στην εποχή της Αρχαίας Αυτοκρατορίας εμφανίστηκαν οι μασταμπάδες πάντοτε προσανατολισμένοι στο Βορρά-Νότο, φτιαγμένοι από τούβλα σε ορθογώνιο σχήμα.

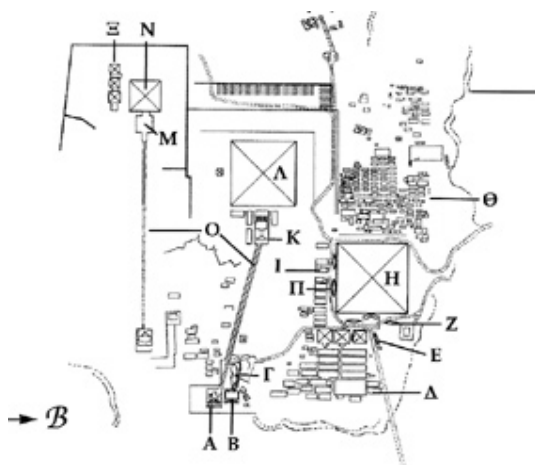
Η είσοδος στους μασταμπάδες ήταν γενικά τοποθετημένη στην Ανατολή και στο εσωτερικό υπήρχε ένα παρεκ-

Τυπικός μασταμπάς της 4ης Δυναστείας

Το σύμπλεγμα των Πυραμίδων της Γκίζας

A. Ναός της Κοιλιάδας	I. Λέμβος του Ήλιου
B. Ναός της Σφίγγας	K. Νεκρικός ναός
Γ. Μεγάλη Σφίγγα	Λ. Πυραμίδα του Χεφρήνου
Δ. Ανατολικό κοιμητήριο	M. Νεκρικός ναός
E. Πυραμίδες - Δορυφόροι	N. Πυραμίδα του Μυκερίνου
Z. Φρεάτια για τα πλοία του ήλιου	Ξ. Πυραμίδες - Δορυφόροι
H. Πυραμίδα του Χέοπα	O. Ράμπα της πυραμίδας
Θ. Δυτικό κοιμητήριο	Π. Μουσείο για την ηλιακή λέμβο

κλήσι και τράπεζες προσφορών. Το παρεκκλήσι έμοιαζε με αληθινή κατοικία αποτελούμενη από δωμάτια διακοσμημένα με σκηνές της καθημερινής ζωής.

Ο μασταμπάς είχε ακόμη :

- Το σερδάμπ, τοποθετημένο συνήθως στο Νότο, το οποίο περιείχε το άγαλμα του νεκρού ή Κα.

- Ένα τούνελ που οδηγούσε στον τάφο, ο οποίος περιείχε την πέτρινη σαρκοφάγο.

Ο μασταμπάς κατασκευασμένος σαν σπίτι αντανακλά τη ζωή του ιδιοκτήτη του.

ΟΙ ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ

Η πυραμίδα αποτελεί μέρος ενός συνόλου λειτουργικών κατασκευών προορισμένων για μεταθανάτια και μυητική λατρεία.

Οι όψεις προσανατολίζονταν προς τα σημεία του ορίζοντα και η πρόσβαση στο νεκρικό θάλαμο γινόταν από τη βόρεια πλευρά.

Η πυραμίδα είναι η εικόνα του κόσμου.

Περιέχει τις τέσσερις κατευθύνσεις του διαστήματος.

Αυτό το τυπικό σύνολο είναι πράγματι κατασκευασμένο σε συνάρτηση με δύο καλά καθορισμένους άξονες: απ' αυτούς, ο ένας ακολουθώντας την πορεία του ήλιου οδηγεί στην πυραμίδα, ενώ ο άλλος ανεβαίνοντας το ρεύμα του Νείλου μας φέρνει στην αρχή.

Από τις πρώτες Δυναστείες η πυραμίδα ήταν συνδεδεμένη με το βουνό της Δύσης, τη Δύση, αυτόν το μυστηριώδη τόπο, όπου το Κα του Βασιλιά διαφοροποιείται από το Κα των άλλων και γίνεται Ρα, Ήλιος.

Οι σπουδαιότερες πυραμίδες είναι αυτές που βρίσκονται στο οροπέδιο της Γκίζας, σε απόσταση 12 χιλιομέτρων από το Κάιρο. Κτισμένες στη διάρκεια της βασιλείας των Φαραώ της 4ης Δυναστείας, του Χέοπα, του Χεφρίνου και του Μυκερίνου, συνοψίζουν την ημερήσια και νυκτερινή λατρεία, της οποίας η ανάμνηση διαιωνίζεται απ' τους πυραμίσκους -πυραμοειδείς κορυφές- που στέφουν τους τάφους της Μέσης και Νέας Αυτοκρατορίας, καθώς και τις κορυφές των πυραμίδων.

Η κατασκευή των πυραμίδων άφησε πολλά αναπάντητα ερωτήματα και πολλές υποθέσεις.

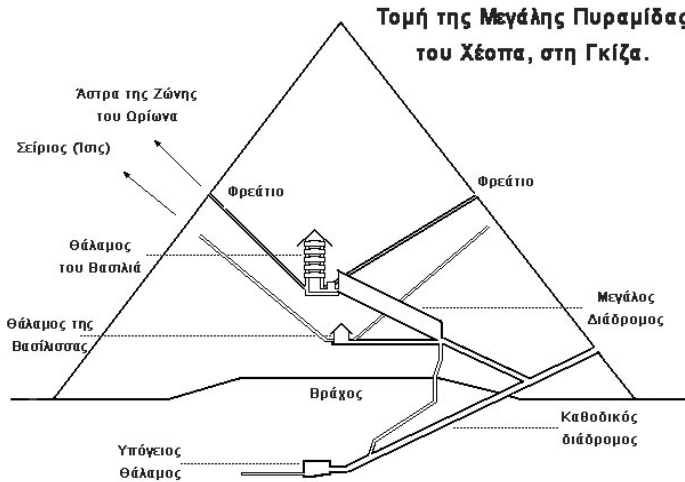
Οι πραγματικές απαντήσεις δεν έχουν ακόμα βρεθεί. Αλλά αυτό που ξέρουμε με βεβαιότητα είναι ότι χάρη στην κατασκευή τους -αποτελούνται από κάθετες πλευρές- όσο ψηλότερη είναι η πυραμίδα, τόσο μεγαλύτερη είναι η σταθερότητά της.

Κοντά στις πυραμίδες βρίσκεται η Σφίγγα με το βλέμμα καρφωμένο παντοτινά προς τον ανατέλλοντα ήλιο φυλάσσοντας ανάμεσα στα πόδια της τη στήλη του Τούθμωσι Δ'. Επανειλημμένα θάφτηκε και ανασκάφθηκε.

Το όνομα Χαρμάκισ που σημαίνει «ανατέλλων ήλιος» της δόθηκε, γιατί την εποχή της κατασκευής της έδειχνε τον άξονα της ηλιακής διαδρομής.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΥΡΑΜΙΔΑ

Η Μεγάλη Πυραμίδα παραμένει το κυριότερο θρησκευτικό μνημείο όλων των εποχών. Αρχικού ύψους 146 μ., έχει τετράγωνη βάση με 232,77 μ. κάθε πλευρά και κλίση 51° 50'. Η επένδυση ήταν από ασβεστόλιθο του Τουζάχ και η λείανσή της τόσο τέλεια, που ονομάστηκε «λαμπερή». Η

μοναδική είσοδος βρίσκεται στη βορινή πλευρά, 16,50 περίπου μέτρα από το έδαφος.

Μία τομή ΒΔ παρουσιάζει, σύμφωνα με τον Borchardi, τα ακόλουθα στοιχεία:

1. Την είσοδο του διαδρόμου που οδηγεί στους νεκρικούς θαλάμους.
2. Το μεγάλο διάδρομο μήκους 47 μ. και ύψους 8,50 μ.
3. Τη νεκρική αίθουσα που περιλαμβάνει τη σαρκοφάγο από μονοκόμματο γρανίτη και δεν περιείχε ποτέ κάποιο σώμα.
4. Διαμερίσματα προορισμένα να ελαττώνουν την πίεση στο θόλο του τάφου.
5. Έναν υπόγειο θάλαμο σκαλισμένο βαθιά στο βράχο πάνω στον άξονα της πυραμίδας.

6. Το θάλαμο που λέγεται «Θάλαμος της Βασίλισσας» με επιμελημένη επένδυση και μία κόγχη για βασιλικό άγαλμα.

Στο πλάι του νεκρικού ναού, μπροστά από τη νότια πλευρά, βρίσκονται οι 3 τύμβοι με τις ηλιακές βάγκες γύρω στα 12 μ. η κάθε μία. Μία θαυμάσια βάρκα από κέδρο ήρθε στο φως, όταν προχωρούσαν οι εργασίες διάνοιξης.

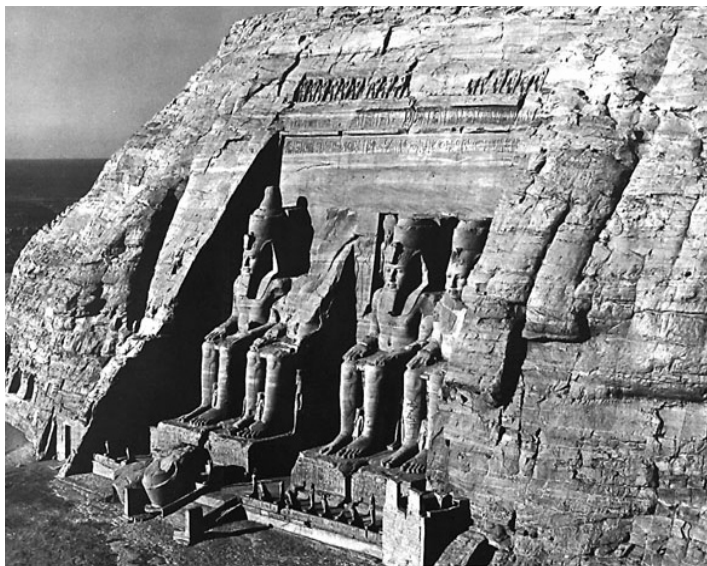
ΟΙ ΘΗΒΑΪΚΟΙ ΤΑΦΟΙ

Ανακαλύφθηκαν πάνω από 400 τάφοι, οι περισσότεροι από τους οποίους χρονολογούνται από την 11η δυναστεία και από την 18η έως την 20η.

Η Νεκρόπολη των Θιβών εκτός από τάφους ιερέων, ανωτέρων υπαλλήλων, αξιωματούχων, βασιλέων και βασιλισσών, ναούς νεκρικούς στους οποίους τελούσαν τη λατρεία των βασιλέων, περιελάμβανε και μία ολόκληρη πόλη, στην οποία κατοικούσε το προσωπικό της Νεκρόπολης, την Ντίρ-Ελ-Μεντινέ, σπάνια περίπτωση αρχαίου οικισμού, που κατοικείται μέχρι σήμερα. Αυτή η Νεκρόπολη έχει επίσης μία ακόμη ιδιαιτερότητα: οι τάφοι των ανθρώπων της μεσαίας τάξης είναι διευθετημένοι με τόση επιμέλεια, όπως οι τάφοι των πριγκίπων.

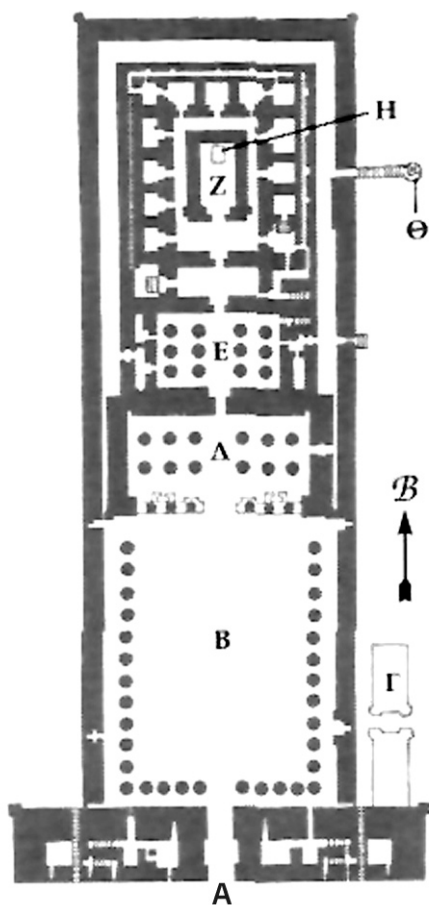
Πολλοί ναοί διασώζονται ακόμη στις μέρες μας. Αναφέρουμε ενδεικτικά τους ναούς του Γκουρνά, της Ντίρ-Ελ-Μπαχάρι, του Ραμσείου, της Ντίρ-Ελ-Μεντινέ και τους ναούς του Μεντινέ-Αμπού.

Οι Θηβαϊκοί τάφοι χτίστηκαν σε διάφορα σχέδια: ορισμένοι (οι υπόγειοι) στην πλευρά του λόφου μ' ένα πηγάδι που οδηγεί στον τάφο. Άλλοι (οι τύμβοι) καλύπτουν μία σήραγγα κάθετη που οδηγεί στον υπόγειο τάφο. Αν ορισμένοι τάφοι ήταν υποτυπώδεις, άλλοι αποτελούνταν από

υπόγεια διαμερίσματα και είχαν επάνω τους κτισμένους αληθινούς ναούς. Στους τοίχους αυτών των ναών απεικονίζονται σκηνές της ζωής του νεκρού. Έτσι, τα ανάγλυφα πρόσωπα του επιτάφιου ναού, «του Ναού των εκατομμυρίων ετών», του Σέτι του Α΄ και του Ραμσή του Β΄, τιμούν τη Θηβαϊκή Τριάδα κι άλλες θεότητες. Το κρηπίδωμα της στοάς είναι διακοσμημένο με διπλή πομπή των θεών του Νείλου εναλλάξ αρσενικών και θηλυκών, που προσφέρουν στο Ραμσή Β΄ τα προϊόντα των περιοχών του Βορρά και του Νότου, των οποίων είναι αντιπρόσωποι.

Το πιο εντυπωσιακό σύνολο είναι αυτό που περιλαμβάνει τους τάφους της Κοιλιάδας των Βασιλέων. Ήδη λεηλατημένα από τη Φαραωνική εποχή τα περισσότερα μνημεία ανακαλύφθηκαν ξανά κατά την εκστρατεία του Βοναπάρτη στην Αίγυπτο.

ΕΝΤΦΟΥ, ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΓΕΡΑΚΙΟΥ

- A. Πρώτος πυλώνας
- B. Αυλή
- Γ. Ναός του Ραμσή Γ'
- Δ. Πρόναος (πρώτη υπόστηλη αίθουσα)
- Ε. Δεύτερη υπόστηλη αίθουσα
- Ζ. Ιερό
- Η. Ναός από γρανίτη
- Θ. Νειλόμετρο

Οι τάφοι των Βασιλέων ήταν κτισμένοι σε δύο κοιλάδες: τη Δυτική κοιλάδα ή «Κοιλάδα των Πιθήκων», που περιλαμβάνει τέσσερις μόνο τάφους και την Ανατολική κοιλάδα που την ονομάζουν «Κοιλάδα των Βασιλέων» και έχει πενήντα οκτώ γνωστούς τάφους. Οι βασιλικοί τάφοι ξεχωρίζουν από τους συνηθισμένους λόγω του προορισμού και της φύσης των σκηνών που τους στολίζουν. Έχουν επιπλέον δύο διαφορετικά στοιχεία: τον ίδιο τον τάφο κι ένα παρεκκλήσι, τον επιτάφιο ναό.

Οι τοίχοι του ναού είναι διακοσμημένοι με σκηνές που παρουσιάζουν μυθολογικούς θρύλους σχετικούς με την επιβίωση της βασιλικής ψυχής και αναφέρονται σε πολλά βιβλία: «Λιτανείες του Ήλιου», «Το βιβλίο του Ανοίγματος του Στόματος», «Το βιβλίο γι' Αυτόν που βρίσκεται στον Κάτω Κόσμο», «Το βιβλίο των Θυρών». Όλα αυτά τα κείμενα περιγράφουν την ταύτιση του Βασιλιά με τον Ήλιο και τη σχέση του πεπρωμένου του με το πεπρωμένο του θεού Ρα.

Το τελευταίο, «Το βιβλίο των Θυρών», περιγράφει τις πόρτες, μπροστά στις οποίες η ψυχή κρίνεται σε κάθε πέραςμα ή δοκιμασία. Γιατί η Αίγυπτος είναι χώρα των θυρών και των κλειδιών. Οι πόρτες για το υπερπέραν φαίνονται στους τάφους σαν ψευδοπόρτες. Μπορούν να υπερπηδηθούν από το Κα, που εγκαταλείπει το σώμα του νεκρού και χωρίζει το πνεύμα από την ύλη.

Τυπικά η σαρκοφάγος ήταν προσανατολισμένη ως εξής: Το κεφάλι του νεκρού προς τη δύση και τα πόδια προς την ανατολή, έτσι ώστε σηκώνοντας το κεφάλι να μπορεί να απενίζει τον ανατέλλοντα ήλιο. Στη Νέα Αυτοκρατορία, το σώμα ήταν κλεισμένο σε πολλά φέρετρα το ένα μέσα στο άλλο και μερικές φορές αυτά προστατεύονταν σε βασιλικά

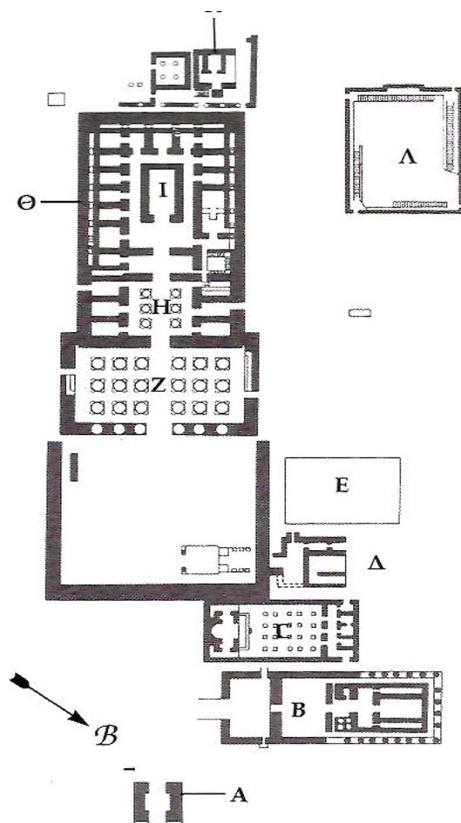
παρεκκλήσια, όπως αποδεικνύει η ανακάλυψη του τάφου του Τουταγχαμών.

Ο ΝΑΟΣ

Περιβαλλόμενος από ψηλό τοίχο κατασκευασμένο από ακατέργαστα τούβλα και μνημειακές πόρτες από ψαμμόλιθο, ο κεντρικός ναός σχεδιασμένος στον άξονα μιας από τις πόρτες ήταν γενικά έτσι προσανατολισμένος, ώστε η πρόσοψή του να είναι παράλληλη με το Νείλο. Η ίδια η πρόσοψη αποτελείται από έναν κούφιο πυλώνα, στο εσωτερικό του οποίου μια σκάλα επιτρέπει την πρόσβαση στους διάφορους θαλάμους και στην ταράτσα της κορυφής.

Μέσα στους ναούς της Νέας Αυτοκρατορίας από τη μια και την άλλη πλευρά της κεντρικής πόρτας βρίσκεται ένα ζευγάρι οβελίσκων. Μία υπαίθρια αυλή περιτριγυρισμένη από κιονοστοιχία βρίσκεται μπροστά από την πρόσοψη του ναού. Ο ναός έχει πρώτα μια υπόστηλη αίθουσα καλυμμένη από μια οροφή, η οποία υποβασιμάζεται από πολλές σειρές κολώνες. Οι κολώνες που βρίσκονται στην περιφέρεια είναι σε κάποια σημεία κλεισμένες από «τοίχους ανάμεσα στην κιονοστοιχία» προορισμένους να κρύβουν από τους παρείσακτους ό,τι συμβαίνει στην αίθουσα και ν' αφήνουν να περνάει το φως της ημέρας.

Όσο προχωράει κανείς στο εσωτερικό του ναού, τόσο το ύψος των αιθουσών χαμηλώνει. Το ίδιο το φως γίνεται όλο και πιο διάχυτο. Μια δεύτερη υπόστηλη αίθουσα προηγείται της «Αίθουσας των προσφορών» και ακολουθεί η «Κεντρική Αίθουσα» απέναντι από το πέτρινο Ιερό. Κατά τη Νέα Αυτοκρατορία, δύο ιερά διαδέχονταν το ένα το άλλο. Το πρώτο περιείχε την Ιερή Βάρκα των πομπών και το δεύτερο, το οποίο ήταν το κυρίως ιερό, είχε το άγαλμα του θεού.

ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΝΤΕΝΤΕΡΑ

Α. Πυλώνας Δομιτιανού & Τραϊανού	Ζ. Εξωτερική υπόσπηλη αίθουσα
Β. Ρωμαϊκό μαμίσι	Η. Δεύτερη υπόσπηλη αίθουσα
Γ. Χριστιανική Βασιλική	Θ. Μεγάλος Ναός της Αθώρ
Δ. Μαμίσι της 13ης Δυναστείας και της Πτολεμαϊκής περιόδου	Ι. Ιερό
Ε. Θεραπευτήριο	Κ. Ναός της Γέννησης της Ίσιδας
	Λ. Ιερή Λίμνη

Πολλά παρεκκλήσια υπήρχαν εδώ κι εκεί. Ένα απ' αυτά, στα δεξιά, οδηγούσε σε μια σκάλα με κομμένες επιφάνειες, η οποία έβγαζε στην ταράτσα. Το δεύτερο χρησίμευε για τις πομπές που κατέβαιναν. Από δυο άλλες εισόδους ασύμμετρα τοποθετημένες έμπαιναν κάθε πρωί αυτοί που έφερναν στο θεό τη στερεή τροφή και το νερό, το οποίο έβγαζαν από το πηγάδι του ναού.

Ο μυστηριώδης διάδρομος περιβάλλει το ναό επιτρέποντας την πρόσβαση στα παρεκκλήσια των διαφόρων θεών. Απ' αυτές τις αίθουσες ξεκινούν στενά περάσματα, τα οποία οδηγούν στις κρύπτες. Οι κρύπτες της Ντέντερα, δώδεκα σε αριθμό, χωρισμένες σε τρία επίπεδα λόγω της διακόσμησής τους, είναι οι πιο αξιόλογες.

Οι τελετές της «Ένωσης του Ηλιακού Δίσκου» γίνονταν σ' ένα μικρό παρεκκλήσι τοποθετημένο σε μια ταράτσα. Η περιοδική ακτινοβολία του αγάλματος του θεού από τον ήλιο προοριζόταν να ανανεώνει σ' αυτό τη θεία παρουσία, η οποία εξασθένιζε με το χρόνο.

Μια πολύ σπουδαία κατασκευή στο ναό ήταν το Mammisi κτισμένο κάθετα στον άξονα του ναού. Εκεί εκτυλισσόταν το μυστήριο της σύλληψης του μελλοντικού Φαραώ, ο οποίος έπρεπε να γεννηθεί από την ένωση της βασίλισσας με το θεό Άμμωνα. Σε μία απ' τις πλευρές του πλίνθινου περιβόλου που οριοθετούσε τον ιερό χώρο του ναού, υπήρχε μία λίμνη συνήθως τετράγωνη. Σκαλιά κατέβαιναν μέχρι το επίπεδο του νερού. Άλλοτε ένας περίβολος έκλεινε μέσα το «ιερό ζώο», το οποίο ανανεωνόταν κάθε χρόνο.

Μέσα σ' αυτόν τον περίβολο βρισκόταν ο «Οίκος της Ζωής», στον οποίο διατηρούσαν όλα τα παραδοσιακά κείμενα και δίδασκαν τους αντιγραφείς.

ΘΗΒΕΣ

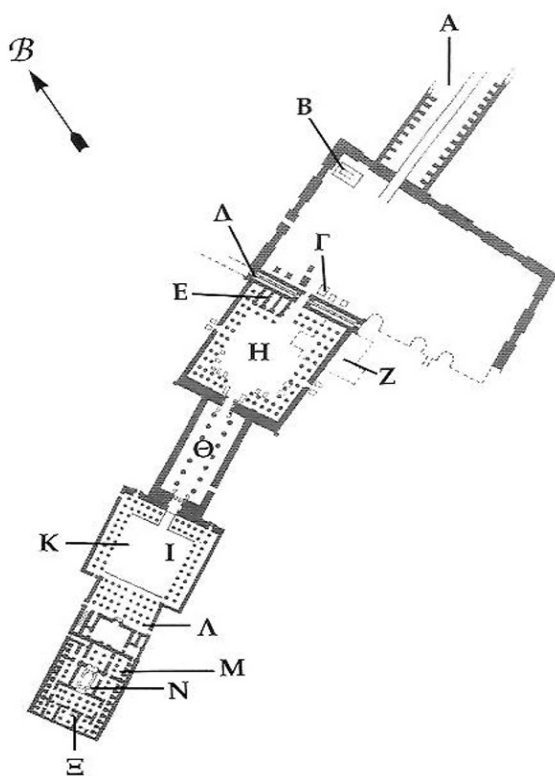
Λόγω της εντυπωσιακής λαμπρότητας των μνημείων τους οι Θήβες παραμένουν ένας από τους ανώτερους τόπους της Φαραωνικής Αιγύπτου.

Στη δεξιά όχθη υψώνονται οι δύο ένδοξοι ναοί του Καρνάκ και του Λούξορ, στην αριστερή υψώνεται ο ναός των Εκατομμυρίων Ετών του Σέτι του Α΄ στο Γκουρνάχ, ο ναός της Βασίλισσας Χατσεψούτ στο Ντίρ-ελ-Μπαχάρι και οι τάφοι της Κοιλιάδας των Βασιλέων στο χωριό Ντίρ-ελ-Μεντινέ.

Οι Θήβες εμφανίστηκαν στην αρχή της δεύτερης χιλιετηρίδας και αναπτύχθηκαν κυρίως από τον 16ο αιώνα π. Χ. και μετά. Τρεις Δυναστείες Φαραώ θα διαδεχθούν η μία την άλλη και, ακόμη κι όταν η πρωτεύουσα θα μεταφερθεί στο Δέλτα, θα διατηρήσουν το γόητρό τους, το οποίο οφείλεται όχι μόνο στη δύναμη των Βασιλέων των Θηβών, αλλά και στην υποστήριξη του Θεού Άμμωνα, βασιλιά των Θηβών.

Ο Ναός του Λούξορ, τον οποίον οι Αιγύπτιοι ονόμαζαν «το μεσημβρινό χαρέμι του Άμμωνα», χρησιμοποιόταν κατά την πομπή του θεού Άμμωνα που γινόταν με την ευκαιρία του νέου έτους. Συνδεόταν με το ναό του Καρνάκ μέσω ενός μεγάλου δρόμου με σφίγγες. Μπροστά από τον πυλώνα πλάτους 65 μ. βρίσκονταν οι δύο οβελίσκοι του Ραμσή του Β΄. Ο μικρότερος βρίσκεται σήμερα στο Παρίσι και έχει ύψος 23 μ. Στην πρόσοψη του πυλώνα ήταν στημένα έξι γιγάντια αγάλματα (δύο αναπαραστάσεις του Βασιλιά καθισμένου και δύο άλλες όρθιου), από τα οποία το ένα υπάρχει ακόμη. Η πρώτη αυλή είναι προσανατολισμένη από ανατολή προς δύση 50 X 57 μ. Στην αρχή ήταν περιτριγυρισμένη από μία διπλή σειρά κολώνες σε σχήμα

ΛΟΥΞΟΡ ΚΑΙ ΚΑΡΝΑΚ

Α. Ο δρόμος με τις σφίγγες
 Β. Ναῖσκος του Σέραπι
 Γ. Οβελίσκος
 Δ. Πυλώνας του Ραμσή Β΄
 Ε. Ναῖσκος της Χατσεψούτ
 Ζ. Τέμενος
 Η. Αυλή του Ραμσή Β΄

Θ. Μεγάλη κιονοστοιχία
 Ι. Αυλή του Αμένοφι Γ΄
 Κ. Θέση της κρύπτης
 Λ. Υπόστηλο αἶθριο
 Μ. Αἶθριο της Γέννησης
 Ν. Παρεκκλήσι της λέμβου του
 Αλέξανδρου
 Ξ. Ιερό του Αμένοφι Γ΄

κλειστών παπύρων. Στη μία πλευρά βρίσκεται ένα παρεκκλήσι προορισμένο για τις βάρκες. Έχει τρεις αίθουσες αφιερωμένες στις θεότητες των Θηβών: Άμμωνα, Μουτ, Κονσού.

Αφού περάσουμε τον πυλώνα του Αμένοφι του Β΄, διασχίζουμε μία κιονοστοιχία μήκους 52 μ. αποτελούμενη από κολώνες με ανοικτά παπυρόμορφα κιονόκρανα. Η δεύτερη αυλή (αυλή του Αμένοφι του Γ΄) είναι περιτριγυρισμένη από τρεις πλευρές με μία στοά από δύο σειρές παπυρόμορφες κολώνες με κλειστά κιονόκρανα. Απ' αυτήν την αίθουσα περνάει κανείς στο ιερό, του οποίου το δωμάτιο με τις βάρκες διακοσμήθηκε και μετατράπηκε σε παρεκκλήσι από τον Αλέξανδρο.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΝΑΚ

Το τεράστιο σύνολο που σχηματίζει το ναό του Άμμωνα αποτελείται από δύο μέρη, τα οποία χωρίζονται από την αυλή του Αμένοφι του Γ΄ ανάμεσα στον 3ο και 4ο πυλώνα.

Αρχαία προκυμαία: Μπροστά από το ναό, μία αλέα με 40 κριάρια ανεβαίνει με κλίση μέχρι μία ταράτσα στολισμένη με δύο μικρούς οβελίσκους από ψαμμόλιθο τοποθετημένους από τον Σέτι τον Α΄. Σταματώντας σε μία δεξαμενή, η οποία επέτρεπε στις βάρκες των γιορτών να κάνουν ελιγμούς - η βάρκα του Άμμωνα *Ourirha* είχε μήκος 30 μ.- ένα κανάλι συνδεόταν με το Νείλο. Χρησίμευε και σαν λιμάνι εκφόρτωσης των υλικών κατασκευής.

Η Μεγάλη Υπόστηλη Αίθουσα ανταποκρίνεται πλήρως στην έκφραση «δάσος από κολώνες». Η αίθουσα αυτή, μήκους 102 μ. και πλάτους 53 μ., έχει εκατόν τέσσερις κολοσιαιές κολώνες.

Οι δώδεκα κολώνες που σχηματίζουν τον κεντρικό νάρθηκα υψώνουν τα ανοικτά παπυρόμορφα κιονόκρανά

τους (με περιφέρεια 15 μ.), τα οποία υποβασιάζουν πελώρια επιστήλια και μία οροφή σε ύψος 23 μ. από το έδαφος. Εκατόν είκοσι δύο παπυρόμορφες κολώνες με κλειστά κιονόκρανα συνθέτουν τις δύο πτέρυγες των παράπλευρων διαδρόμων.

Η Αίθουσα των Γιορτών του Ακ-Κενού του Τούθμωση του Γ' σχηματίστηκε κυρίως από μία τεράστια υπόστηλη γαλαρία μήκους 44 μ. και βάθους 17 μ., η οποία εξυπηρετούσε πολλές αίθουσες από τις δεκατέσσερις πόρτες της.

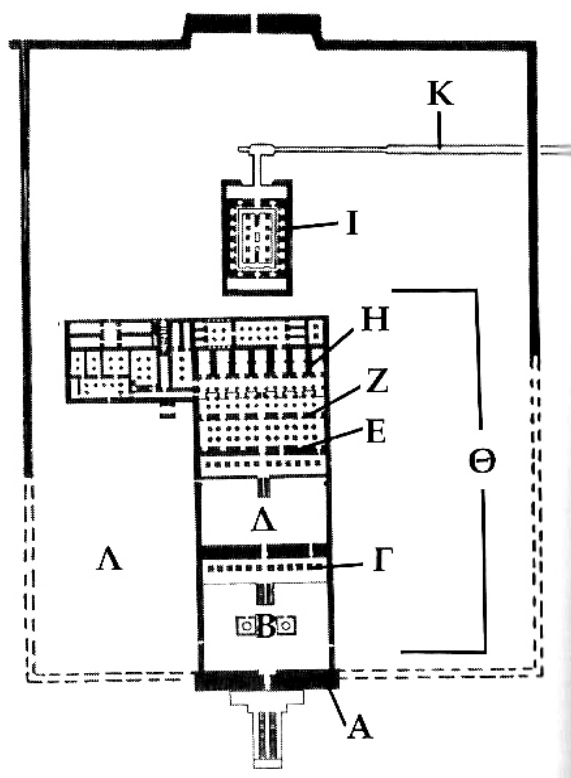
ΑΒΥΔΟΣ

Αξιόλογη νεκρόπολη κυρίως εξαιτίας του πολύ μεγάλου αριθμού στηλών και θρησκευτικών οικοδομημάτων, τα οποία κτίστηκαν από τους βασιλείς, η Άβυδος στέγαζε τον τάφο του Όσιρι, Θεού των Νεκρών. Γι' αυτό από την εποχή της Παλαιάς Αυτοκρατορίας ο Όσιρις είναι ο κύριος της Αβύδου, η οποία έγινε πολυσύχναστος τόπος προσκυνημάτων. Όλοι ήθελαν να ταφούν ή να παρουσιαστούν κοντά στον τάφο του θεού.

Οι τάφοι και οι στήλες έχουν λεηλατηθεί. Τρία μνημεία ξέφυγαν απ' αυτήν την καταστροφή. Δύο ναοί αιωνιότητας κι ένα κενοτάφιο που ονομάζεται Οσίρειο.

Ο ναός κτισμένος από το Σέτι τον Α' παρουσιάζει την ιδιαιτερότητα ότι έχει επτά ιερά, όπου ο θεοποιημένος βασιλιάς τοποθετούταν δίπλα στους Μεγάλους Θεούς Φθα, Χαρακί, Άμμωνα, Όσιρι, Ίσιδα και Ώρο. Οι νωπογραφίες, οι οποίες διακοσμούν το ναό, θεωρούνται από τα ωραιότερα πρότυπα ανάγλυφα της Αιγύπτου.

Κάθετα στον άξονα προσανατολισμού του ναού, ΒΑ-ΝΔ, ένας διάδρομος οδηγεί προς τις πλαϊνές αίθουσες, όπου βρίσκεται, μεταξύ άλλων, η «Τράπεζα της Αβύδου».

ΑΒΥΔΟΣ: Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΟΣΙΡΙ

A. Πυλώνας	H. Ναῖσκοι
B. Πρώτη αυλή	Θ. Ναός του Σέθι A'
Γ. Προστώων	I. Οσίρειον
Δ. Δεύτερη αυλή	K. Διάδρομος
E. Πρώτη υπόστηλη αίθουσα	Λ. Αποθήκες
Z. Δεύτερη υπόστηλη αίθουσα	M. Ναός του Ραμσή B'

Ο Όσιρις σε Πάπυρο με το Βιβλίο των Νεκρών.
Δυτικές Θήβες 11ος αι. π.Χ.

Αυτή ανακαλύφθηκε τον 19ο αιώνα και αποτελεί ένα ντοκουμέντο, το οποίο επιτρέπει να τεκμηριώσουμε τη χρονολογία της Φαραωνικής Αιγύπτου.

Το Οσίρειο -δίπλα στο ναό του Σέτι του Α΄- κτίστηκε κατ' εικόνα του τάφου του Όσιρι. Οι τελευταίες ανακαλύψεις έφεραν στο φως της ημέρας την καλυμμένη από τα αποστραγγισμένα νερά σαρκοφάγο μ' ένα υδραυλικό σύστημα κρυμμένο στους τοίχους, για να παρουσιάζεται ο «Πνιγμός του Όσιρι». Στη γιορτή του Κοιάκ παρουσίαζαν το δράμα του Όσιρι: ένας ιερέας του Άνουβι οδηγούσε τον υποψήφιο, ο οποίος έπρεπε να μπει στα βάθη της γης από τους υπόγειους διαδρόμους, να νικήσει το λήθαργο του θανάτου κάτω από τα νερά και να υψωθεί προς την Ανατολή σαν τον Ήλιο που γεννιέται.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΟ-ΡΩΜΑΪΚΟΙ ΝΑΟΙ

Η ελληνορωμαϊκή κυριαρχία άφησε τα ίχνη της στο έδαφος της Αιγύπτου και κυρίως σε τρεις ναούς κοντά στο Λούξορ: τη Ντέντερα, την Έσνα και την Εντφού, και δύο κοντά στο Ασσουάν: το Κομ-Ομπο και τις Φίλες.

Οι αυτοκράτορες της 30ης Δυναστείας επιχείρησαν την επισκευή των ναών της χώρας. Αυτήν την προσπάθεια εξακολούθησε στη συνέχεια η Δυναστεία των Πτολεμαίων, η οποία κυβέρνησε την Αίγυπτο μετά τη Μακεδονική κατοχή (το 332 π.Χ.) κι έκτισε καινούριους ναούς. Χρησιμοποιήθηκαν πιο σκληρά υλικά : βασάλτης και γρανίτης στο Iseum του Bahbeit-El-Hagar, στο Δέλτα. Αλλά τα κτίρια του Δέλτα καταστράφηκαν από την ανύψωση των υπόγειων υδάτων. Οι πέτρες χρησιμοποιήθηκαν για αστικές κατασκευές.

Οι ναοί αυτοί λειτούργησαν μέχρι τη δημοσίευση των Διαταγμάτων του Θεοδόσιου το 384 μ. Χ., το 392 μ. Χ. και το 394 μ. Χ., τα οποία έδωσαν τέλος στην «ειδωλολατρία» στην κοιλάδα του Νείλου. Αλλά στη διάρκεια των αιώνων, ακόμη και σήμερα οι κάτοικοι των περιοχών γύρω από τους ναούς αυτούς τους αποδίδουν μία φοβερή μαγική δύναμη.

ΑΣΣΟΥΑΝ

Τελευταία πόλη πριν την Αφρικανική έρημο, το Ασσουάν δεν έχει σπουδαία ερείπια όπως οι άλλες πόλεις, αλλά στα περίχωρά του βρίσκονται τα αρχαία λατομεία για την κατασκευή των ναών της Άνω και Κάτω Αιγύπτου. Τα σημαντικότερα βρίσκονται ανατολικά.

Οι ογκόλιθοι εξάγονταν, κόβονταν, μεταφέρονταν ως το Νείλο και φορτώνονταν σε σχεδίες, που η πλημμύρα βο-

ηθούσε να επιπλέουν. Λαξεύονταν και χαράσσονταν στον τόπο προορισμού. Από τα λατομεία του Ασσουάν βγήκαν οι οβελίσκοι. «Καλυμμένες με χρυσό οι γοητευτικές τους κορυφές ακτινοβολούσαν μπροστά από την πόρτα των ναών, όπως οι ίδιες οι ακτίνες του άστρου που έπεφταν πάνω τους» (Sauneron).

Ο πιο μεγάλος είναι ο οβελίσκος της Βασίλισσας Χατσεπούτ στο Καρνάκ. Έχει ύψος 29,50 μ. και βάρος 374 τόνους. Χρειάστηκαν επτά μήνες για να λαξευτεί. Αυτός που βρίσκεται ακόμη στο Ασσουάν ατελείωτος, πρέπει να έχει ύψος 41,75 μ. Η περιοχή του Ασσουάν παρουσίαζε στη Φαραωνική εποχή μία όψη τελείως διαφορετική απ' αυτήν που έχει σήμερα. Τα νησιά του Νείλου κατοικούνταν και μία σημαντική πόλη υψωνόταν στο νότιο σημείο της Ελεφαντίνης νήσου. Η ανάπτυξη της πόλης του Ασσουάν άρχισε μόνο κατά την περσική περίοδο.

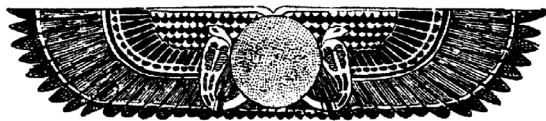
Το όνομα Ελεφαντίνη, «Ieb», ήταν ήδη χαραγμένο στους τοίχους των πυραμίδων της Σακάρα. Άρα ο όρος «Ieb» σημαίνει «ελέφας» στα αρχαία Αιγυπτιακά και η ελληνική λέξη «ελεφαντίνη» είναι η μετάφρασή της. Δόθηκαν διάφορες ερμηνείες : πολλοί σκέφθηκαν ότι σ' αυτό το μέρος έλαβε χώρα εμπόριο ελεφαντόδοντου, άλλοι ότι το όνομα αυτό οφείλεται απλά στο σχήμα του νησιού. Ό,τι κι αν ισχύει, η Ελεφαντίνη ήταν η τελευταία πόλη πριν τον καταρράκτη και σπουδαίο εμπορικό κέντρο. Εκεί λειτούργησε ένας από τους πρώτους τελωνειακούς σταθμούς της ιστορίας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Δημιουργημένη από τον Αλέξανδρο, τοποθετημένη στις παρυφές της Μεσογείου, χωρισμένη από την υπόλοιπη Αίγυπτο από τα έλη του Δέλτα, η Αλεξάνδρεια υπήρξε

περισσότερο μία γέφυρα, ένας σύνδεσμος, ανάμεσα στην Αίγυπτο και τον υπόλοιπο κόσμο της Μεσογείου παρά μια πόλη βαθιά αιγυπτιακή. Εντούτοις, παρά τη θέση της δεν ευνόησε καθόλου την οποιαδήποτε επίδραση άλλων μεσογειακών χωρών πάνω στις τέχνες και τα έθιμα της Αιγύπτου. Αντίθετα, επηρέασε λίγο την Ελλάδα, παρότι η Αλεξάνδρεια υπήρξε μία μεγάλη ελληνιστική πόλη της ανατολικής Μεσογείου. Στη διάρκεια πολλών αιώνων η Αλεξάνδρεια υπήρξε μία θαυμάσια πόλη, μία πρωτεύουσα που προσέλκυσε ναυτικούς, αρχιτέκτονες, εμπόρους, κερδοσκόπους, ποιητές, φιλοσόφους, οι οποίοι έφθαναν απ' όλα τα σημεία της Μεσογείου. Όλες οι γλώσσες, όλες οι φυλές, όλες οι θρησκείες γειτόνευαν και άνθιζαν με καλή διάθεση.

Όπως ο φάρος δείχνει στους θαλασσοπόρους την παρουσία του, έτσι κι η Αλεξάνδρεια έλαμπε μ' όλα της τα φώτα σαν αφρικανική πρωτεύουσα. Δεν μένουν παρά ελάχιστα ερείπια απ' αυτή την εποχή.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ΜΟΝΟΘΕΪΣΜΟΣ Η ΠΟΛΥΘΕΪΣΜΟΣ;

Το Αιγυπτιακό θρησκευτικό σύστημα επέτρεπε πολλά σχήματα, τα οποία δρούσαν σε πολλά επίπεδα, επειδή σεβόταν το πλήθος των επιπέδων συνείδησης των ανθρώπων.

Έτσι μπορούσαν να συνυπάρχουν :

- Η πλήρης αφαίρεση στην κυοφορία των πιο ανεπτυγμένων ψυχών, η οποία επέτρεπε την επαφή με τον παγκόσμιο νόμο.
- Η μονοθεϊστική σύνθεση.
- Ο πολυθεϊσμός ή οι διάφορες επιμέρους πλευρές της ενότητας, με τις οποίες εκφραζόταν η θεότητα.

Αυτή η πραγματικότητα των πολλών θεών είχε σαν τελικό σκοπό να δώσει σε κάθε άτομο τη δυνατότητα να πάρει αυτό, το οποίο είχε ανάγκη. Κάθε άτομο τοποθετούταν στον κύκλο ή την κάστα που του αντιστοιχούσε καλύτερα και γινόταν γέφυρα ανάμεσα στο χαμηλότερο επίπεδο αντίληψης και το αμέσως ανώτερο.

Η αιγυπτιακή θρησκεία βασίζεται στην ιδέα του Κα: του πνεύματος - ζωής που δρα μέσω της δημιουργίας και συντηρεί τα κοινά όντα του σύμπαντος. Το Κα, το οποίο

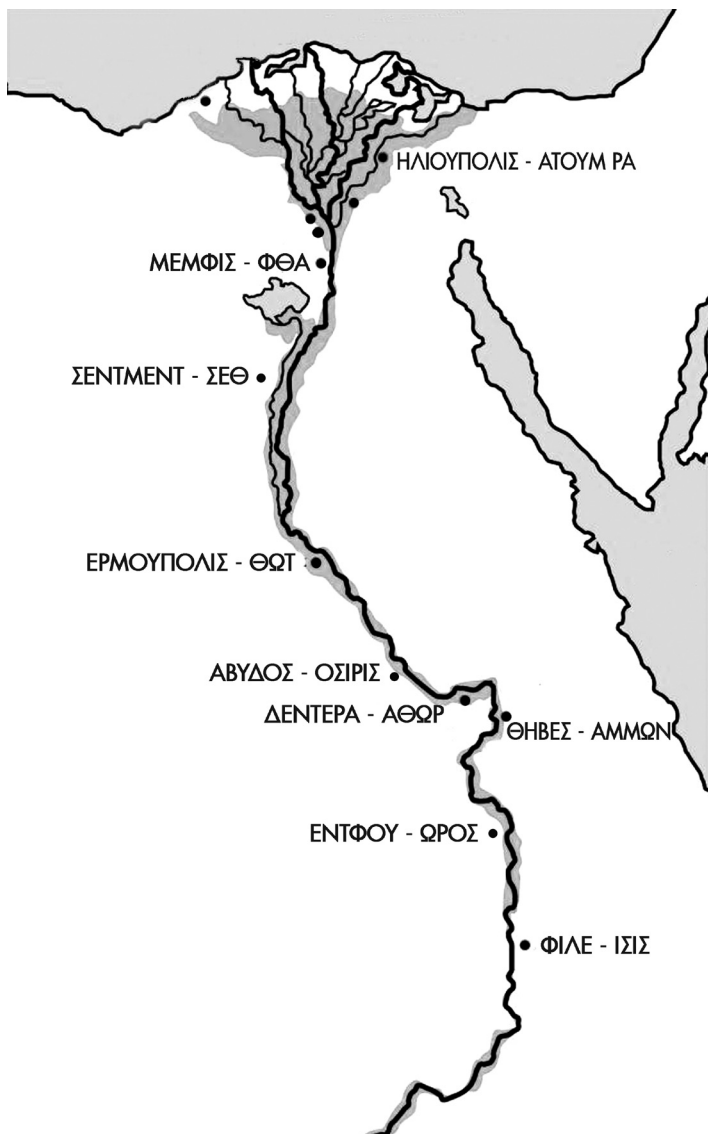
εμείς ονομάζουμε «διπλό ομοίωμα», δεν εμψυχώνει μόνο τα όντα αλλά και τ' αντικείμενα που γίνονται το πρόσκαιρο διπλό ομοίωμά του, από τη στιγμή που εκδηλώνονται. Το Κα είναι η κινητήρια δύναμη του ανθρώπινου όντος, το κέντρο της ζωτικής δύναμης, το οποίο αναβλύζει και εμψυχώνει ό,τι το περιβάλλει. Ο βασιλιάς, βυθισμένος στην πηγή του παγκόσμιου Κα, επιφορτίζεται συνεχώς να διαμοιράζει στους υπηκόους και τη χώρα του ενέργεια και ζωή.

ΟΙ ΘΕΟΙ

Οι θεοί έχουν χιλιάδες πρόσωπα, κάτι που γίνεται δεκτό σαν αναγκαιότητα, γιατί κάθε πρόσωπο έχει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, που είναι αναντικατάστατο. Γι' αυτόν το λόγο, οι προσευχές του Αιγυπτίου είναι διαφορετικές ανάλογα με τις ανάγκες του και σε αντιστοιχία με την κατάσταση συνείδησής του. Είναι ο ίδιος ο άνθρωπος που περιορίζει την εικόνα του θεού απευθύνοντάς του αιτήματα βασισμένα στα προβλήματά του. Ο Αιγύπτιος θεωρεί λάθος ν' αντιληφθεί το Θεό ως μονόπλευρο ον. Είναι προτιμότερο να βλέπει την όψη, την οποία ο ίδιος επιθυμεί να δει, γιατί κάθε άνθρωπος αντιλαμβάνεται διαφορετικά το θεό.

Ολόκληρη η γη της Αιγύπτου είναι καλυμμένη από ναούς. Κάθε πόλη τιμά ιδιαίτερα μια θεότητα. Οι κυριότερες φαίνονται στον παρακάτω χάρτη. (βλ. σελ. 71)

Οι αιγυπτιακοί θεοί αποτελούν «οικογένειες», των οποίων η λατρεία γιορτάζεται σε αυστηρά καθορισμένες πόλεις, πράγμα όμως που δεν εμποδίζει να λατρεύονται και σ' ολόκληρη τη χώρα ορισμένοι θεοί ιδιαίτερα αγαπητοί κι αξιουσέβαστοι. Αυτή είναι για παράδειγμα η περίπτωση της θεάς Ίσιδας.

Για τον Αιγύπτιο, ο θεός εκφράζεται σε κάθε τόπο και σε κάθε πράγμα. Η πραγματικότητα είναι ένα όλο με πολλά συστατικά. Αυτή η ιδέα γεννήθηκε από την αρχή της εκπόρευσης, θεμέλιο της πυραμιδικής ιεραρχίας, που συγκροτεί τη φαραωνική σκέψη.

ΘΕΟΓΟΝΙΑ

Στην αρχή, υπήρχε ακίνητος και παθητικός ο **Ατούμ** (η ακινησία), το Χάος ή η Άβυσσος των Ελλήνων.

Απ' αυτό το μοναδικό ον εκπορεύτηκαν πολλά άλλα με ρυθμό, ποσότητα και μέτρο καθορισμένα.

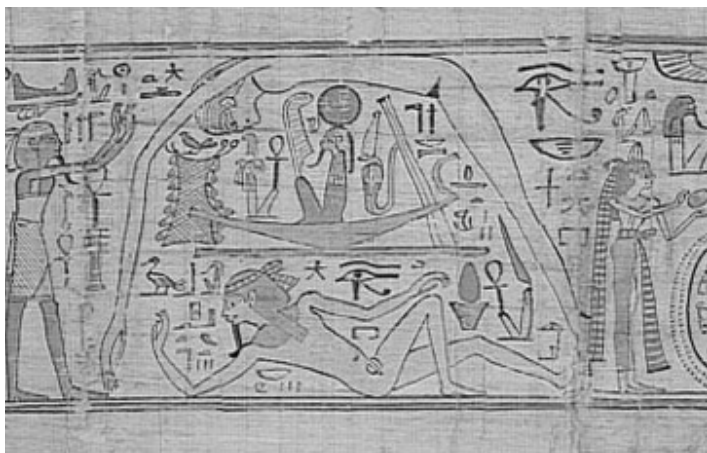
Είναι, όπως από το λευκό χρώμα δημιουργείται το φάσμα των χρωμάτων. Εκεί που υπάρχει το λευκό, εμφανίζονται τα χρώματα. Όταν εξαφανίζεται, σταματούν τα χρώματα.

Έτσι η εκπόρευση εργάζεται με την αποκάλυψη. Το αντικείμενο γίνεται βαρύτερο, πυκνότερο, πιο συμπαγές, παρουσιάζει μια διαφοροποίηση, της οποίας ορατό σύμβολο είναι το χρώμα.

Οι Αρχαίοι συμβόλιζαν αυτήν τη διαδικασία με μία πηγή που, αφού γεμίσει νερό, επιτρέπει να τρέξει το πλεόνασμά της προς μιαν άλλη θέση, σ' ένα κατώτερο επίπεδο και ούτω καθεξής.

Το αιγυπτιακό σύστημα εργάζεται με ENNEΑΔΑ, άρα εννέα δυνάμεις που συμπεριλαμβάνονται στο δέκα (Ολότητα, Επανάληψη).

Η πόλη της **Ηλιούπολης** τιμούσε τον ήλιο δημιουργό **Ρα** με το όνομα **Ατούμ-Ρα** (για να μη συγχέεται με τον ηλιακό δίσκο «Ατών»).

Ο Γκεμπ και η Νουτ, η Γη και ο Ουρανός, και ανάμεσα τους ο Σου, το διάστημα, όπου κινείται ο ήλιος.

Από τον αρχικό δημιουργό, **Ρα**, εκπορεύεται ο **Σου** και η **Τεφνούτ**, πρώτη διαφοροποίηση και πρώτος δυϊσμός: ο Σου που κατοικεί στην άβυσσο, απεικονίζει τα αρσενικά στοιχεία, η Τεφνούτ τα θηλυκά στοιχεία, τον εσωτερικό αέρα, την άβυσσο, η οποία απεικονίζεται με τα κέρατα της Ίσιδας. Είμαστε ακόμη σ' έναν κόσμο δύο διαστάσεων.

Αυτό το Χάος συγκεντρώνεται σε μια μόνο ιδέα: το Σου, το πνεύμα που είναι πάνω από την άβυσσο. Ο Σου γίνεται πατέρας ενός καινούριου κόσμου. Χωρίζοντας τα κέρατα της αβύσσου ωθεί στο να γεννηθεί ο ουρανός και η γη. Ο Σου είναι λοιπόν ο αέρας, η αρχή του θεού, η ιδέα που διαφοροποιεί και δίνει μια τρίτη διάσταση.

Από το Σου το κέρατο αντιστρέφεται και σταθεροποιείται. Η Τεφνούτ γίνεται **Νουτ**, Έναστρος Θόλος και η άβυσσος γίνεται **Γκεμπ**, Γη. Ανάμεσα στους δύο είναι ο

Σου, το διάστημα, όπου κινείται ο ήλιος. Έτσι όπως λέει το «Κυμβάλειον»: «Όπως είναι επάνω είναι και κάτω, όπως είναι κάτω είναι και επάνω». Η γη είναι εδώ αρσενική, ταυτόχρονα πλανήτης με εκδηλωμένα και συμπαγή στοιχεία, σύνολο των ενεργητικών αρχών. Σύμβολό της είναι το τετράγωνο. Ο ουρανός είναι θηλυκός και συμβολίζεται με μια σφαίρα.

Όταν γεννήθηκε το σύμπαν, όταν οι διαφοροποιημένες αρχές άρχισαν να ζουν από το Γκεμπ, γεννήθηκε ο Όσιρις. Είναι η πρώτη Χρυσή Εποχή των ανθρώπων, η προφύλαξη της Δικαιοσύνης, ο Νείλος. Ενσαρκώνει την ενωτική δύναμη. Κρατάει τη ράβδο και το μαυσίγιο, τα οποία θέτουν σε κίνηση τον τροχό του κόσμου. Σύμβολό του η στήλη Τζέντ, όπου υπάρχουν τα τέσσερα στοιχεία ή αρχές της ύλης, η οποία έχει κυριαρχηθεί.

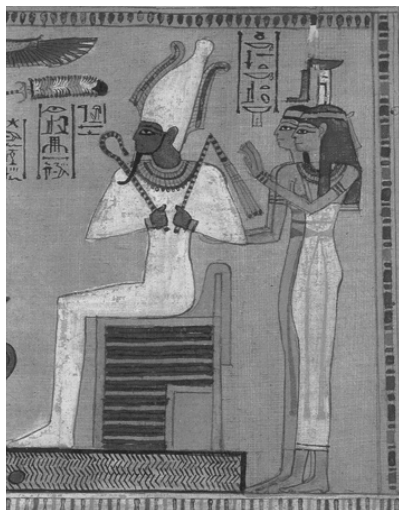
Η στήλη Τζέντ, από το ναό της Πιλάρ.

Η Ίσις, αδελφή και σύζυγος του Όσιρι, είναι το δεύτερο πρόσωπο της Τριάδας. Φοράει ένα στέμμα σε σχήμα θρόνου-σκάλας. Είναι η γη, η πρωταρχική ύλη γονιμοποιημένη από το πνεύμα και θα γεννήσει τον κόσμο (Όρος). Έμβλημά της το Ανκ ή κλειδί της ζωής, που απεικονίζει με τον κύκλο το θείο κόσμο, με την οριζόντια γραμμή τον ορίζοντα, ενώ με την κάθετη γραμμή το δρόμο, τον οποίο πρέπει να διανύσει ο άνθρωπος, για να φτάσει στη θεότητα.

Άλλο έμβλημά της, η θηλιά ή Κόμπος της Ίσιδας, θυμίζει ότι η Ίσις μάζεψε τα κομμάτια του συζύγου της. Αυτός ο δεσμός είναι που κρατάει

ενωμένα όλα τα πράγματα. Ο άνθρωπος με τον ίδιο τρόπο φθάνει στην ανώτερη κατανόηση σε μια πορεία ένωσης με την εσωτερική του ύπαρξη.

Ο Σεθ και η Νέφτις είναι ο αδελφός και η αδελφή του Όσιρι και της Ίσιδας. Ο Σεθ ενσαρκώνει τη θερμότητα, τη βιαιότητα, τον πόλεμο. Η Νέφτις τη στειρότητα, την παρθενική όψη της θηλυκής φύσης. Η Νέφτις και η Ίσις ενσαρκώνουν τις δύο όψεις της σελήνης: την αύξηση και τη φθίση. Με τον ίδιο τρόπο ο Σεθ και ο Όσιρις απεικονίζουν το φως και τη σκιά. Είναι συμπληρωματικοί και αδιάσπαστοι.

Ο Όσιρις με την Ίσιδα και την Νέφτιδα, από τον Πάπυρο του Άνι, 1250 π.Χ.

Η πόλη της **Ερμούπολης** (Achemounein) τιμούσε το **Θωτ**. Ο Θεός αυτός έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με τον Ατούμ. Αλλά, αν ο Ατούμ είναι αγέννητος, προϋπάρχων σε κάθε αντικείμενο του σύμπαντος, ο Θωτ είναι ο αγέννητος που υπάρχει μέσα στον κόσμο, η σοφία, το μέτρο όλων των πραγμάτων.

Απεικονίζεται με κεφάλι πουλιού σε σχήμα ίβιδας. Είναι ταυτόχρονα και γραφέας που κρατά σημειώσεις για

Ο Θωτ, σε
αναπαράσταση στον
τάφο της Νεφερτάρη.

όλα τα πράγματα, το δεξί χέρι της δικαιοσύνης. Είναι αυτός που με τον τροχό του αγγειοπλάστη θα διαπλάσει ένα σώμα για τον άνθρωπο από την πρωταρχική ύλη κι ένα πνεύμα από την πρωταρχική ψυχή.

Ο Θωτ συντέλεσε στο να γεννηθούν τέσσερα ζευγάρια: τέσσερις βάρκαχοι (θηλυκά) και τέσσερα φίδια (αρσενικά):

- **Νουν** και **Νουννέτ** (το αρχέγονο νερό)

- **Κακ** και **Κακκέτ** (τα σκοτάδια)

- **Νιούτ** και **Νιέτ** (η ακινησία)

- **Χεχ** και **Χεχέτ** (το διάστημα)

Απ' αυτό το σκοτεινό και υδάτινο κενό αναπηδά ένα νησί, η στεγνή γη, που πάνω της θα τοποθετήσει τ' αυγό του το **πουλί της Αθανασίας (Μπενμπέν)**. Όταν αυτό εκκολαφθεί, θα γεννήσει τον ήλιο **Ρα-Χαχατί**.

Ο Θωτ, που οι Έλληνες ονομάζουν Ερμή, είναι ο θεός Σελήνη. Εμπνευστής της χρονολογίας, μετράει το χρόνο, χωρίζει τα έτη, τους μήνες και τις ημέρες, τόσο του κόσμου όσο και της ανθρωπότητας. Ορίζει τη διάρκεια της ύπαρξής τους και κατευθύνει το πεπρωμένο. Ο Ερμής θα γίνει Τρισμέγιστος, δηλαδή «τρεις φορές μέγιστος».

Κατά τον Πλάτωνα, το όνομά του προέρχεται από το «ερμηνεύς», που σημαίνει διερμηνέας, αγγελιοφόρος. Είναι ο κύριος όλων των τεχνών, της γραφής, του λόγου (ο λόγος του είναι δημιουργός), της επιστήμης, των αριθμών

και των σημείων, των κινήσεων του σώματος και των ρυθμών του. Κατά τον Κλήμη τον Αλεξανδρέα του αποδίδονται σαράντα δύο βιβλία. Τα φιλοσοφικά και θεοσοφικά θέματα εκτίθενται κυρίως στο **Corpus Hermeticum** (πιθανώς συγκροτήθηκε κατά τον 6ο αιώνα μ. Χ.).

Σκοπός αυτής της πραγματείας ήταν να συγκεντρώσει τα κείμενα που δεν ήθελαν να αφήσουν στη λήθη. Η ερμητική παράδοση νοείται όπως η «Βασιλική Τέχνη», η οποία συνίσταται στην κατασκευή χρυσού, όχι σε χοάνη αλλά μέσα στον ίδιο τον άνθρωπο, που φτάνει στο φως απαλλαγμένος από τα σκοτάδια του. Όταν φτάσει εκεί, έχει γίνει ένα καινούργιο ον, γιατί ανακαλύπτοντας το χρυσό του, ξαναβρίσκει την αρχική του κατάσταση. Η αλχημεία είναι τέχνη μυητική.

Οι Επτά Αρχές του «Κυμβάλειου», οι οποίες εξηγούν τις αντιστοιχίες ανάμεσα στο ορατό και το αόρατο είναι οι ακόλουθες:

1. Το Παν είναι Πνεύμα. Το Σύμπαν είναι νοητικό.
2. Αυτό που είναι επάνω είναι σαν αυτό που είναι κάτω. Αυτό που είναι κάτω είναι σαν αυτό που είναι επάνω.
3. Τίποτα δεν αναπαύεται. Το παν κινείται, το παν δονεί.
4. Το Παν είναι διπλό. Κάθε πράγμα έχει δύο άκρες. Το όμοιο και το ανόμοιο έχουν την ίδια ερμηνεία. Οι αντίθετοι πόλοι έχουν την ίδια φύση αλλά διαφορετικούς βαθμούς. Τα άκρα αγγίζονται.
5. Το Παν ρέει μέσα και έξω. Κάθε πράγμα έχει τη διάρκεια του. Κάθε πράγμα εξελίσσεται και κατόπιν εκφυλίζεται. Η ταλάντωση του εκκρεμούς εκδηλώνεται σε όλα. Ο χρόνος της αιώρησης προς τα δεξιά είναι ίσος με το χρόνο

της αιώρησής του προς τ' αριστερά. Ο ρυθμός είναι σταθερός.

6. Κάθε αιτία έχει το αποτέλεσμα της, κάθε αποτέλεσμα την αιτία του. Όλα συμβαίνουν σύμφωνα με το Νόμο. Η τύχη δεν είναι παρά ένα όνομα που δίνεται σ' ένα νόμο που δεν γνωρίζουμε.

7. Σε όλα τα πράγματα υπάρχει ένα Γένος. Όλα έχουν τις αρχές τους, την αρσενική και τη θηλυκή. Το Γένος εκδηλώνεται σ' όλα τα επίπεδα.

Αυτές οι επτά αρχές διδάσκουν ότι η κατάργηση των αντιθέτων δίνει θέση στην ενότητα, η οποία μόνη της κατέχει μία τέλεια αφθαρσία.

Ο **Θωτ-Ερμής** είναι αυτός που πραγματοποιεί τα περάσματα και τις μεταμορφώσεις ανάμεσα στην υδάτινη όψη της φύσης, σεληνιακή και ενστικτώδη και την ηλιακή όψη του πνεύματος, ξηρή και ζεστή.

Στο Σύμπαν οι θεοί εκφράζονται μέσα από τις Τέσσερις Αρχές:

- Πολικότητα
- Ρυθμό
- Αιτία-Αποτέλεσμα και
- Γέννηση

Αυτές είναι οι αρχές της πράξης στο συγκεκριμένο κόσμο.

Μέσα σ' αυτόν τον κόσμο της αλλαγής και του δυϊσμού, της ζωής και του θανάτου, της ευχαρίστησης και του πόνου, κατοικεί ο άνθρω-

Η θεά Σέκμετ,
άγαλμα στο Ναό του
Καρνάκ

πος, που είναι σταυρωμένος στο διάστημα της συνειδήσής του και ψάχνει να γνωρίσει τον εαυτό του.

Η πόλη της Μέμφιδας λάτρευε τους θεούς Φθα- Σεκμέτ-Νεφερτούμ.

Ο Φθα δημιουργήθηκε από τη σκέψη. Από το στόμα του οι θεοί έρχονται σε ύπαρξη. Είναι ο κύριος των Τεχνιτών και των Καλλιτεχνών. Απεικονίζει το σκοτεινό Πυρ, αυτό που γεννά και σφυρηλατεί τα μέταλλα στον κόλπο της γης. Στην πόλη της Μέμφιδας ταυτίζεται με τον Τοτενέμ, τον πρωταρχικό λόφο, την αναδυόμενη γη.

Η σύζυγός του με πρόσωπο λέαινας, η Σεκμέτ, θεά του πολέμου, απεικονίζει τη Θέληση και τη Δύναμη της ψυχής. Συμβολίζει το πεπρωμένο όντας ο νόμος της αιτίας και του αποτελέσματος. Θα εκτελέσει στη γη τα θεϊκά σχέδια. Τα νύχια της είχαν τη φήμη ότι έφθαναν κάθε άνθρωπο, ο οποίος ξέφευγε από το νόμο.

Από την ένωση του Φθα και της Σεκμέτ θα γεννηθεί ο Νεφερτούμ, θεός που έχει στο κεφάλι του ένα άνθος λωτού. Είναι αιώνια νέος («η Χρυσή Αφροδίτη» των Ελλήνων) κι αυτή η αιώνια νεότητα είναι απλά η αθανασία της ψυχής. Άρα άφθαρτος είναι το «Έργο» των Αλχημιστών:

Άγαλμα του θεού Φθα, από τον τάφο του Τουταγχαμών

είναι η ενέργεια που ξαναβρίσκει μέσα του ο εξαγνισμένος από τη φωτιά άνθρωπος.

Ο Φθα παρουσιαζόταν όπως ο Όσιρις, μουμιοποιημένος, γιατί, για να εμψυχώσει τη δημιουργία, δεν έχει ανάγκη την κίνηση. Το πνεύμα του διασχίζει τους χώρους με την ταχύτητα αστραπής.

Στη Μέμφιδα, το ιερό του ήταν Σχολή του Αιγυπτιακού Κανόνα, όπου γεννήθηκε η πιστή σ' αυτόν Τέχνη στη διάρκεια των αιώνων.

Η πόλη των Θηβών θα αναπτύξει τη λατρεία του θεού **Άμμωνα**.

Προερχόμενος από την Οκτάδα της Ερμούπολης ο Άμμων (ή Μιν: «ο κρυμμένος») είναι η αόρατη πνοή που εμψυχώνει τη δημιουργία, γιατί κυβερνά τους ανέμους. Είναι ο θεός του «Μυστικού και της Σιωπής». Συνδέεται με το Ρα, τον ήλιο, ο οποίος είναι το ουράνιο στηρίγμα του. Αλλά βρίσκεται πέρα από τον ορατό ηλιακό δίσκο (Ατών), είναι ο πνευματικός ήλιος.

Όταν καμιά φορά απεικονίζεται σαν τον Κνουμ, με κεφάλι κριού, δείχνει ότι αντιπροσωπεύει τη γέννηση του έτους, τη ζωογόνηση της φύσης. Είναι επίσης ο ήλιος που υπερπηδάει την πρώτη ώρα της ημέρας και διώχνει με τα κέρατά του τα νυχτερινά σκοτάδια. Το έμβλημα του Άμμωνα αποτελείται από φτερά στρουθοκαμήλου, τα οποία θυμίζουν την ουράνια προέλευσή του. Στη διάρκεια των βασιλικών γιορτών που γίνονταν στο Λούξορ, προέδρευε των μυστηρίων της θείας γέννησης.

Σύζυγός του είναι η θεά **Μουτ** με χαρακτηριστικά αιλουροειδούς. Η λατρεία της τελείτο στην όχθη μιας λίμνης σε σχήμα μισοφέγγαρου, όπου επτακόσια είκοσι αγάλματα

της θεάς χαιρετούσαν το θεϊκό σύζυγό της κατά την αυγή και το λυκόφως στη διάρκεια όλου του έτους.

Ο γιος τους, **Κονσού**, με κεφάλι γερακιού, το οποίο υποβασιάζει ένα μισοφέγγαρο, είναι ο ουράνιος θαλασσοπόρος σε σχέση με τη σελήνη. Κατέχει θεραπευτικές δυνάμεις.

Ο Άμμων έχει επίσης μια κόρη, τη **Μάατ**, θεά της δικαιοσύνης και της αλήθειας, της οποίας σύμβολο είναι ένα μπλε φτερό.

Ο φαραώ Τούθμωσις Δ' μπροστά στον Άμμωνα.

Η πόλη της Αβύδου λατρεύει τον Όσιρι.

Αρχικός εκπολιτιστής, είναι ο ουράνιος άνθρωπος, ο οποίος έχει ολοκληρώσει όλες τις δοκιμασίες. Από την εποχή της Αρχαίας Αυτοκρατορίας τιμάται στην Άβυδο σαν ο «Πρώτος των Δυτικών».

Τυλιγμένος μ' ένα άσπρο σάβανο έχει το πρόσωπό του πράσινο, χρώμα της αναγέννησης. Στο κεφάλι φοράει άσπρο στέμμα. Τα χέρια του σταυρωμένα στο στήθος κρατούν το μαστίγιο και το ραβδί. Ένα από τα σύμβολά

Ο Όσιρις, αναπαράσταση σε τάφο της Πιλάρ.

Ο Όρος, αναπαράσταση από τη Βίβλο των Νεκρών, 13ος αι. π.Χ.

του είναι η στήλη Τζέντ, σύμβολο σταθερότητας. Σύζυγός του είναι η θεά Ίσις. Ο γιός τους Όρος ο Νέος θα πολεμήσει το Σεθ, για να εκδικηθεί το θάνατο του πατέρα του.

Ο μύθος του Όσιρι αποτελεί το αρχέγονο παράδειγμα της πορείας κάθε ανθρώπου στο πέραςμά του πάνω στη γη. Ο αδελφός του Όσιρι, ο Σεθ, ο οποίος τον φθονεί, τον κλείνει σε μια ξύλινη σαρκοφάγο και τον ρίχνει νεκρό στο Νείλο. Θα τον ξαναβρεί η σύζυγος και αδελφή του, Ίσις, που θα του ξαναδώσει ζωή, θα συλλάβει και θα φέρει στον κόσμο το γιο τους, Όρο.

Ο Σεθ θα ξαναβρεί τον αδελφό του, θα τον σκοτώσει και θα τον τεμαχίσει σε δεκατέσσερα κομμάτια, τα οποία θα σκορπίσει σ' όλη την Αίγυπτο. Η Ίσις στη διάρκεια της «έρευνας» της θα τα βρει και θα τα ενώσει.

Ο Όρος σε μια πάλη θα νικήσει το Σεθ, αλλά ο ίδιος θα χάσει την όρασή του. Ο Θωπ σαν αντάλλαγμα θα του δώσει

το «**Μάτι Ουατζέτ**», το μάτι του φωτός, τη σοφία της ψυχής που του επιτρέπει να μαθαίνει, άρα να θυμάται. Είναι αυτό το φωτεινό μάτι, το οποίο οδηγεί τις βάρκες των θεών στα νερά του διαστήματος. Το δάκρυ του συμβολίζει τη θυσία της θεότητας που θα επιτρέψει τη γέννηση στο Σύμπαν. Η σπειροειδής ράβδος του συμβολίζει την οδό της Μύησης, από την οποία ο υποψήφιος θ' ανεβεί ως τον κόσμο του φωτός.

Σάρκινο όν ο Όσιρις γνώρισε στη γη την προδοσία και το θάνατο. Αναστημένος από τη συζυγική ευσέβεια της γυναίκας του, Ίσιδας, θριάμβευσε πάνω στο θάνατο. Εγγυητής της ανθρώπινης ανάστασης γίνεται θεός στο υπερπέραν. Η λατρεία του απλώνεται σ' ολόκληρη την Αίγυπτο, κι αν λατρευόταν ιδιαίτερα στην Άβυδο, ήταν επειδή ο μύθος θεωρούσε αυτό το μέρος σαν τον τόπο, στον οποίο η Ίσις είχε βρει την καρδιά του.

Εκτός απ' αυτές τις οικογένειες των θεών, από τις οποίες εξετάσαμε τις κυριότερες, υπάρχουν οι «θεοί σύνθεσης». Ο ρόλος τους είναι με ακρίβεια καθορισμένος και η λατρεία τους εξαπλωμένη σ' όλη την Αίγυπτο. Είναι ο **Άνουβις, ο Χάπι και η Μάατ**, για ν' αναφέρουμε τους σπουδαιότερους.

Άνουβις

Ο **Άνουβις** που λέγεται και «Κύριος της Νεκρόπολης», απεικονίζεται συχνότερα με τη μορφή τσακαλιού και καμιά φορά με τη

Αναπαράσταση του
θεού Άνουβι.

μορφή σκύλου ή λύκου. Είναι ο αγγελιοφόρος ανάμεσα στον Ουρανό και τον Άδη.

Ο θρύλος αφηγείται ότι ήταν γιος της Νέφθιδας και του Όσιρι, τον οποίο συντρόφειψε στο ταξίδι που έκανε, για να κατακτήσει τον κόσμο. Ο Άνουβις βοήθησε την Ίσιδα να ξαναβρεί το σώμα του Όσιρι και να το ταριχεύσει. Γι' αυτόν το λόγο προϋπάρχει στις νεκρώσιμες ακολουθίες, οδηγεί τις ψυχές στους υπόγειους κόσμους του βασιλείου των νεκρών και επικυρώνει το ζύγισμα της καρδιάς που γίνεται από τη Μάατ. Στις πρώτες δυναστείες εμφανιζόταν σαν αυτός, ο οποίος οδηγεί το βασιλιά στις μάχες και τον ακολουθεί ανάμεσα απ' τους εχθρούς του.

Η πατρίδα του Άνουβι βρίσκεται στη Μέση Αίγυπτο, αλλά τον ξαναβρίσκουμε σ' όλα τα υπόγεια της Νέας Αυτοκρατορίας.

Χάπι

Πνεύμα του Νεΐλου είναι πράσινος και μπλε, όπως τα νερά του. Θάλασσα αγέννητη, της οποίας ο ποταμός είναι μια αιώνια επανεμφάνιση, εμψυχώνει το Νείλο με την ουσία του.

Κανείς δεν ξέρει από πού προέρχεται, αλλά απ' αυτόν εξαρτάται η ευημερία της Αιγύπτου, γιατί, όταν γίνεται παλίρροια που ανάγεται στο Νουν, μιλάμε για «Άφιξη του Άπι», δηλαδή επαύξηση του Νεΐλου. Γι' αυτό τιμούσαν τον Άπι στην αρχή του έτους, όταν γιόρταζαν τη γιορτή της πλημμύρας.

Μάατ

Κόρη του Ρα, υπήρχε από τη δημιουργία του κόσμου και εξασφάλιζε την ορθή τάξη. Ταυτόχρονα «Κυρία του Ουρανού», «Βασίλισσα της Γης» και «Κυρία των Υπόγει-

Η θεά Μάατ, αναπαράσταση από την 18η Δυναστεία, Αιγυπτιακό Μουσείο της Φλωρεντίας.

ων Κόσμων» ενσαρκώνει την Ευθύτητα, την Αλήθεια και τη Δικαιοσύνη. Προϊσταται στο ζύγισμα των ψυχών των νεκρών.

Το φτερό στην καλύπτρα του κεφαλιού της χρησίμευε σαν μέτρο στον άλλο δίσκο της ζυγαριάς. Αν η καρδιά του νεκρού ήταν τόσο ελαφριά όσο αυτό το φτερό, ο νεκρός ήταν έτοιμος να ξεπεράσει τις δοκιμασίες που θα τον έφερναν στο Αμέντι. Αν όχι, έπρεπε να ξαναγυρίσει στη γη και ν' ακολουθήσει τον κύκλο των ενσαρκώσεων, έως ότου φτάσει στον πλήρη εξαγνισμό.

Η λατρεία της Μάατ εξαπλώθηκε σ' ολόκληρη την Αίγυπτο. Ο πρώτος της ιερέας ήταν ο βεζύρης: όλες του οι πράξεις έπρεπε να εμπνέονται από τις αρχές της Αλήθειας και της Δικαιοσύνης.

Ο Saumeron καθορίζει το ρόλο της Μάατ, αφού εξηγήσει ότι το σύμπαν δημιουργήθηκε τέλειο και ότι ο μόνος αγώνας για ενατένιση ήταν αυτός που εμποδίζει το χάος να διαλύσει τα πάντα:

«Η αλληλεπίδραση των δυνάμεων που εξασφαλίζουν την παγκόσμια τάξη είναι ένα από τα βασικά κατασκευαστικά

της στοιχεία (της Μάατ): οι ουράνιες κινήσεις, η κανονικότητα των εποχών, η συνέχεια των ημερών, ακόμα κι οι πιο κοινές εκδηλώσεις, όπως η ανθρώπινη κοινωνία, η ομόνοια των ζωντανών, η θρησκευτική ευσέβεια, ο σεβασμός πάνω στη γη της τάξης που έχουν συλλάβει οι Θεοί, από την οποία (τάξη) πηγάζει η δικαιοσύνη στις κοινωνικές σχέσεις και η αλήθεια στην ηθική ζωή.

Η Μάατ είναι λοιπόν ταυτόχρονα η παγκόσμια τάξη και ηθική που συνίσταται στο να δρα κανείς σε κάθε περίπτωση σύμφωνα με τη συνείδηση της παγκόσμιας τάξης, την οποία έχει».

1

2

3

4

5

6

7

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

Πώς συνέλαβαν οι Αιγύπτιοι την έννοια του ανθρώπου; Υπάρχουν πολλές ταξινομήσεις. Η πιο απλή συνίσταται στην αρχική διάκριση της ανθρωπότητας, Ρομέτ, από τους θεούς.

Ο άνθρωπος συμμετέχει στον κόσμο με το Σεκέμ, τη ζωτική δύναμη που εμψυχώνει όλο το Σύμπαν. Το βασικό γι' αυτόν είναι να γνωρίζει το όνομά του (Ρεν), το οποίο διαφυλάσσει την ταυτότητά του. Το Ρεν είναι ένα ον μοναδικό, είναι το εγώ συνταυτισμένο με την πραγματικότητά του και το έργο του: ο Λόγος.

Σύμφωνα με τις δοξασίες, ο άνθρωπος αποτελείται από πολλά περιβλήματα (7- 9) όμοια με της θείας Εννεάδας.

Η συνείδηση και η θέληση του επιτρέπουν να συνδέει μεταξύ τους αυτά τα στοιχεία και να δημιουργεί απ' αυτά μια δυναμική ενότητα. Αυτό γινόταν σε μεγάλο μέρος χάρη στη μύηση, η οποία είχε σκοπό την αφύπνιση για τη γνώση του εαυτού.

Τα επτά συστατικά μέρη του ανθρώπινου όντος είναι τα ακόλουθα (εικόνα σελ. 86):

1. Κατ: Είναι το ανθρώπινο σώμα, ολόκληρο και σε καλή υγεία.

2. Κεϊβίτ: Είναι η σκιά της ψυχής, αυτή που καθορίζει το σχήμα. Αυτή η αρχή σχετίζεται με το Κα και το Βα.

3. Κα: Είναι το διπλό της αφηρημένης προσωπικότητας, η εκδήλωση της ζωτικής ενέργειας στις λειτουργίες δημιουργίας και συντήρησης. Μέσα απ' αυτό ο άνθρωπος συμμετέχει στην παγκόσμια ζωή.

4. Αβ: Είναι η καρδιά, η έδρα της διάνοιας, των αισθήσεων, των παθών και του θάρρους. Είναι αυτό που ζυγίζε-

ται κατά την ψυχοστασία, γιατί μεταφέρει τα βάρη των ανθρωπίνων πράξεων. Το Αβ περιέχει την ψυχή του Κεφέρ, του σκαραβαίου, σύμβολο «αυτού που μπορεί να είναι». Η καρδιά πρέπει λοιπόν να σπάσει τον κόσμο των φαινομένων, για ν' απελευθερώσει το φτερωτό σκαραβαίο, δηλαδή το πνεύμα. Είναι η αρχή που η σύγχρονη ψυχολογία ονομάζει «συνειδητό εγώ».

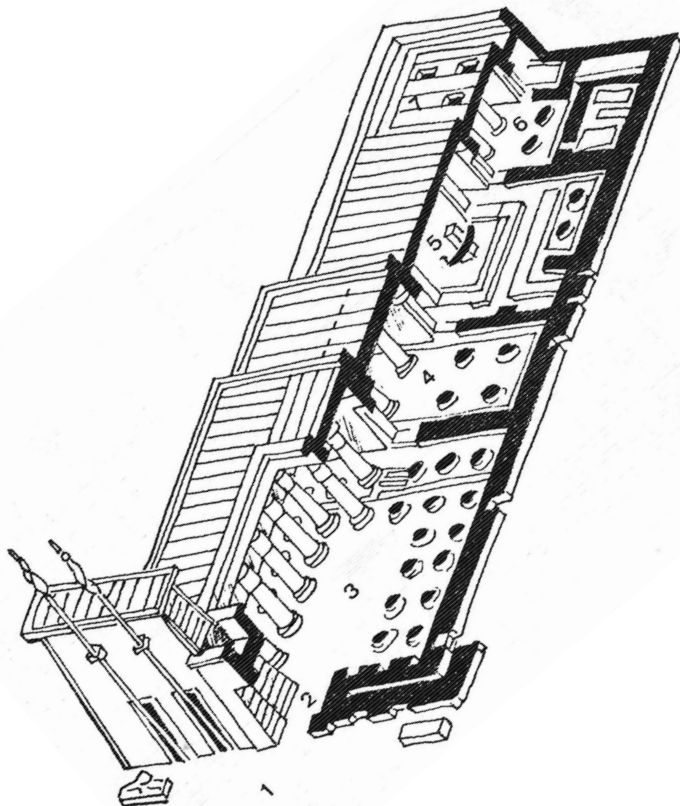
5. Βα: Είναι η αιώνια ανθρώπινη ψυχή. Απεικονίζεται μ' ένα πτηνό μ' ανθρώπινο κεφάλι. Είναι η πνευματική αρχή, ανεξάρτητη από το φυσικό φορέα. Είναι η φυσική εκδήλωση της θεότητας. Τα ιερά ζώα είναι Βα. Βα είναι η ψυχή ενός ζωντανού όντος, ικανού να δρα στο υλικό επίπεδο. Αυτή η αρχή συνδέεται με το Κα και το Αβ.

6. Ακ: Είναι το πνεύμα που εγκαταλείπει το σώμα τη στιγμή του θανάτου. Φωτεινή αρχή που συμβολίζεται από την Ισιδα με στέμμα, αναπαριστά την έννοια «λάμπω», «είμαι αποτελεσματικός». «Το να γίνει κανείς Ακού» σημαίνει να πετύχει την τελειότητα. «Το να νικήσει τους αρνητικούς Ακού» σημαίνει να κυριαρχήσει τον ίδιο του τον εαυτό.

7. Σαχού: Είναι το πνευματικό σώμα, το οποίο απελευθερώνεται από το Κατ, το φυσικό. Είναι το φωτεινό περιβλήμα του αιώνιου πνεύματος, αυτό που συνδέει τον άνθρωπο με το όλο. Είναι αυτό που μένει σαν ενότητα πέρα από τις αλλαγές.

Ο ακόλουθος πίνακας συνοψίζει τα επτά συστατικά μέρη του ανθρώπινου σώματος σε αντιστοιχία με τα επτά τμήματα του Ναού.

		Άνθρωπος		Ναός
1	ΚΗΑΤ, Σώμα ζωτικότητας	Προαπεικονίζει μια παράλληλη προς τη μορφή πραγματικότητα, τη πνευματική.	Αλέα με τις Σφίγγες.	Ακίνητα πέτρινα όντα που φυλάνε και οδηγούν στο Ναό.
2	ΚΗΑΙΒΙΤ Σκιά, εικόνα του ανθρώπου	Είναι αυτό που ζωογονεί το ΚΗΑΤ και το κάνει να βγαίνει από την ακινησία.	Ο Πυλώνας	Κάθετο στοιχείο που συγκεντρώνει την ηλιακή ενέργεια και την διασκορπίζει.
3	ΚΑ Ενδιάμεση ζωική δύναμη.	Μέρος που βρίσκονται τα συναισθήματα, αυτό με το οποίο ο άνθρωπος αρπάζει το μερίδιο ουρανού που του αντιστοιχεί.	Ανοιχτή αυλή στο ύπαιθρο.	Περιτριγυρισμένο από κολώνες, είναι το μέρος όπου εκτυλίσσονται οι σκηνές της ζωής.
4	ΑΒ Καρδιά, έδρα των παθών και των αισθημάτων	Κόσμος δομημένος με το νου, είναι το βαρύ μέρος των ιδεών μας, που φύεται στο σκεπαστό και σκοτεινό δάσος από κολώνες.	Υπόστηλη αίθουσα	Ενδιάμεσος χώρος, ανάμεσα στο βάθος του Ναού και τον εξωτερικό κόσμο.
5	ΒΑ Ψυχή, χελιδόνι	Κρυμμένη περιοχή μέσα στον άνθρωπο, “σκιά ονείρου”, που πρόκειται να ξυπνήσει.	Αίθουσα της βάρκας	Είσοδος στο πύρινο σπινθήρα, το μυστήριο.
6	ΑΚΗΥ Το φωτισμένο	Ο άνθρωπος-πουλί, αυτός που μπορεί να πετάξει, όπως το χελιδόνι, πουλί της ανάστασης.	Ιερό	Τόπος που επικοινωνεί με το αόρατο.
7	ΣΑΗΥ Το εξαγνισμένο σώμα, φορέας του πνεύματος. Το περίβλημα του φωτός.	Ανταποκρίνεται στην ικανότητα του ανθρώπου να μεταμορφωθεί σε ηλιαχτίδα, δηλαδή σε θεό ολόλευκα ντυμένο.	Τα ανοίγματα της οροφής	Αφήνουν να μπει το φως στο Ναό για να φθάσει ως το Ιερό.

Ναός του Κονσού, στο Καρνάκ

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ ΚΑΙ Η ΝΕΚΡΙΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΥΠΕΡΠΕΡΑΝ

Στα κείμενα των Πυραμίδων ανακαλύπτουμε αυτήν την ερώτηση:

«Αλλά πού πηγαίνει η ψυχή του νεκρού»;

Ο Αιγύπτιος δεν θεωρούσε τίποτα χειρότερο από το να πεθάνει έξω από τη χώρα του. Ο θάνατος δεν ήταν πράγματι το τέλος. Ο νεκρός έπρεπε να πραγματοποιήσει το προσκύνημά του στη χώρα της βασιλείας του Ρα.

Τα Ιερά κείμενα (κείμενα των Πυραμίδων, Βίβλος των Νεκρών, Κείμενα των Σαρκοφάγων) δίνουν μια λεπτομερέστατη περιγραφή της τοπογραφίας του Υπερπέραν. Στην Αρχαία Αυτοκρατορία, τα *Κείμενα των Πυραμίδων* γραμμένα στο εσωτερικό της Πυραμίδας του Ουνά και των διαδόχων του της 6ης δυναστείας (2600 π. Χ. -2200 π. Χ.) περιλαμβάνουν 2.217 παραγράφους. Η ανάγνωσή τους γίνεται από την είσοδο ως τον τάφο δίνοντας σε στίχους την ανύψωση του Φαραώ προς το Αγνό Πνεύμα. Στο τέλος του

ταξιδιού του συγχωνεύεται με τη Νουτ, πρωταρχική θεά, η οποία τον κυριεύει με την ορμή της. Η ζωή ανανεώνεται αδιάκοπα στους κόλπους της πρωταρχικής αβύσσου, που περιβάλλει τον ορατό κόσμο.

Στο δόγμα της Ηλιούπολης ο ήλιος είναι εναλλάξ ο Ρα (ημερήσιος ήλιος) και ο Ατούμ (νυχτερινός ήλιος). Παίρνει διαδοχικά δύο βάρκες: μία ημερήσια και διασχίζει το τόξο Ανατολής - Δύσης και μία νυχτερινή που διασχίζει το τόξο Δύσης - Ανατολής. Περνώντας από τον κάτω κόσμο ο Ρα βυθίζεται στην προ-ωκεάνιο άβυσσο (Νουν), απ' όπου ξαναπαίρνει ενέργεια και ζωτικότητα.

Κάθετα στη διαδρομή του ήλιου ο άξονας του ήλιου προσανατολισμένος σε Βορρά - Νότο αντιπροσωπεύει τη δυαδικότητα Ζωή-Θάνατο. Αυτόν τον άξονα ενορακώνει ο Οσιρις αντιπροσωπεύοντας έτσι τον κύκλο της φύσης, την τροφοδότρια γη. Ο ίδιος ο Νείλος είναι εκπόρευση του πρωταρχικού Quebbou, που απεικονίζεται στους ναούς με τη μορφή της ιερής λίμνης.

Τα Κείμενα των Πυραμίδων περιγράφουν επίσης το Δουάτ, που προηγείται της Ανατολής. Είναι η κατοικία του Όσιρι, ο έναστρος ουρανός, ο νυχτερινός κόσμος αποτελούμενος από λίμνες και έλη, που διατηρεί τη ζωή σε ληθαργική κατάσταση. Είναι εκεί όπου διενεργείται ο καθαρτήριοις εξαγνισμός, ο οποίος αναγεννά το νεκρό. Ένα νησί της φωτιάς, το Αου-Neserset, συνδέεται επίσης με ανανεωτικές και εξαγνιστικές λειτουργίες. Είναι ο πρωταρχικός λόφος, πάνω στον οποίο γεννήθηκε ο πρώτος ήλιος.

Η φωτιά και το νερό συντελούν λοιπόν σ' αυτήν την ανανέωση. Το νερό πλένοντας την ψυχή από τις ακαθαρσίες της, η φωτιά κατακαίοντάς τα τελευταία της πάθη.

Σκηνή από το βιβλίο των Πυλών, στο τάφο του Ραμσή Α'.

Στη Μέση Αυτοκρατορία πραγματοποιείται μια σύνθεση ανάμεσα στο Ρα, ο οποίος άρχει της ημερήσιας λατρείας, και τον Όσιρι, ο οποίος άρχει της νυκτερινής. Τα Κείμενα των Σαρκοφάγων περιγράφουν τις γεμάτες κινδύνους πορείες, τις πόρτες και τις στροφές που πρέπει να ακολουθήσουν οι ψυχές των νεκρών. Η ψυχή οδηγείται σ' αυτόν τον κόσμο από έναν πορθμέα, πριν επιβιβαστεί για το ταξίδι της στην καρδιά του σκότους. Ο ταξιδιώτης πρέπει να υπερπηδήσει μια πύρινη λίμνη. Αν θέλει να την αποφύγει, πρέπει να διαλέξει ανάμεσα σε δύο δρόμους σπαρμένους με δοκιμασίες: ο δεξιός δρόμος (κόκκινου χρώματος) είναι στη γη, ο αριστερός (μαύρου χρώματος) είναι ένα ελικοειδές κανάλι.

Αφού περάσει αυτήν την κόλαση, πρέπει να διασχίσει την «Πόρτα του Άδη», κόσμου γεμάτου από χαμερπή ζώα, ανάμεσα από τα οποία θα καταφέρει να περάσει μόνο αυ-

τός που γνωρίζει τα ονόματά τους και μπορεί να τα προφέρει ήρεμα.

Η ψυχή θα γίνει τότε χελιδόνι, φοίνικας ή χρυσό γεράκι. Μετά φτάνει επιτέλους στην Πόρτα του Ουρανού. Αφού την περάσει, η ζωή λούζεται σ' έναν κόσμο φωτός, όπου βασιλεύει ο θεός Όσιρις. Εδώ θα πραγματοποιηθεί το ζύγισμα της καρδιάς (ψυχοστασία).

Η ψυχή ζει λοιπόν ανάμεσα στους θεούς. Μόνον ο Φαρώ δεν μπορεί να σταματήσει στον αγρό του Ιαλου, γιατί το πεπρωμένο του είναι να συνοδεύει το Ρα στη βάρκα των Εκατομμυρίων Ετών.

ΝΕΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

- *Το Βιβλίο των Νεκρών* συνδέει διάφορα κείμενα με διαφορετικά θέματα περιέχοντας αποσπάσματα των «Κειμένων των Σαρκοφάγων» μέχρι και μαγικές συνταγές, για να νικηθούν οι δαίμονες. Ακόμα περιγράφει την ψυχοστασία (ζύγισμα της ψυχής) και την αρνητική εξομολόγηση.

- *Το Βιβλίο αυτού που υπάρχει στον Κάτω Κόσμο (Am Douat)* τον περιγράφει να αποτελείται από δώδεκα περιοχές, οι οποίες αντιστοιχούν στις δώδεκα ώρες της νύχτας. Ο ήλιος διασχίζοντας τις δώδεκα σπηλιές δίνει οδηγίες στους θεούς που τις κυβερνούν και τους βοηθάει να χωρίσουν τα πεδία τους.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ

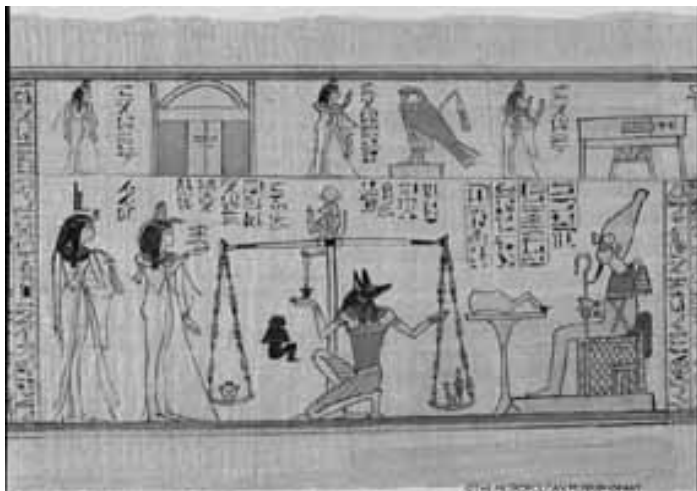
Οι Θηβαϊκοί τάφοι είναι εικόνα του Κάτω Κόσμου, απ' όπου ο βασιλιάς αρχίζει το νυκτερινό του ταξίδι σαν θεός Ήλιος, για ν' ανανεωθεί, ν' αναγεννηθεί από το νεκρικό περίπλου στον κόσμο του Ρα. Πεπρωμένο του βασιλιά είναι να γίνει αστέρι. Η ψυχή του ταξίδευε στη βάρκα του Ρα, την οποία υποβάσταζε η θεά του Ουρανού.

Ο νεκρός μονάρχης δεν είναι άνθρωπος αλλά θεός. Το πεπρωμένο του είναι κοσμικό: ολοκληρώνεται ξανά στο φωτεινό κόσμο, απ' όπου προέρχεται η αθάνατη ψυχή του, Ακ, και το πνευματικό του σώμα, Σαχού. Ο φόβος του θανάτου δεν απασχολούσε τον Αιγύπτιο. Η Μάατ, η Δικαιοσύνη, επαγρυπνούσε, ώστε όλα να εκτελούνται σ' ολόκληρο το Σύμπαν σύμφωνα με το νόμο. Μόνο κάποιος που θα είχε χάσει τη μνήμη του, θα θεωρούσε τον εαυτό του απομονωμένο σ' αυτόν τον κόσμο.

Η ΝΕΚΡΙΚΗ ΓΙΟΡΤΗ

Η εξέλιξη των νεκρικών τελετών είναι μια αναμφισβήτητη απόδειξη (αν ακόμη την είχαν ανάγκη) της πεποίθησης των Αιγυπτίων για την επιβίωση της ψυχής.

Ένα αρχαίο κείμενο το επιβεβαιώνει :

Το ζύγισμα της καρδιάς.
Αναπαράσταση από τη Βίβλο των Νεκρών.

«Υψώσου προς τη ζωή, γιατί βλέπεις, δεν είσαι νεκρός».

Ο Αιγύπτιος φρόντιζε ο ίδιος για την κατασκευή του τάφου του. Αν πέθαινε, πριν τον τελειώσει, οι γιοι του αναλάμβαναν την ολοκλήρωσή του. Το ίδιο το γεγονός του θανάτου περιβαλλόταν από ένα περίπλοκο τυπικό, ενώ οι κηδείες, που έπρεπε να εισάγουν το νεκρό στον ουράνιο κόσμο, τελούνταν σαν γιορτή.

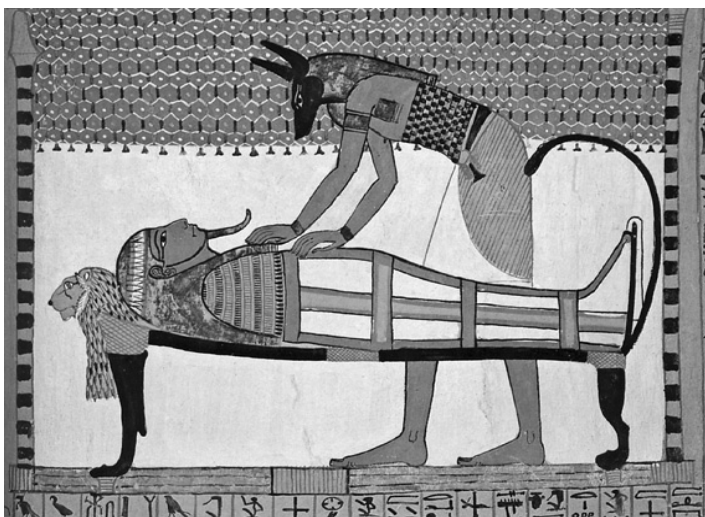
Ο Άνουβις δίδαξε στους Αιγυπτίους την τέχνη περιτύλιξης των νεκρών τους με ταινίες. Μετά την ταρίχευση γινόταν η νεκρική τελετή.

Ο γιος του νεκρού, αφού εξαγνιζόταν και φορούσε δέσμη πάνθηρα, παρουσίαζε στον ιερέα ένα δοχείο, στο οποίο καίγονταν αρώματα και λιβάνι και το «Νου», αντικείμενο από κυρτό σίδερο, με το οποίο ο Ώρος είχε «ανοίξει το στόμα» του πατέρα του, Όσιρι. Η σύζυγος και η αδελφή του νεκρού, του νέου Όσιρι, έπαιζαν το ρόλο της Ίσιδας και της Νέφτιδας και θρηνούσαν δίπλα στο θεό.

Για την τελετή και το συμπόσιο που ακολουθούσε θυσιάζαν έναν ταύρο, μια γαζέλα και μια χήνα. Αφού λιβάνιζαν τη μούμια, τη ράντιζαν με αγιασμένο νερό, για να πλυθεί από τις ακαθαρσίες της. Μετά, ο πρωτότοκος γιος ή ο ιερέας άγγιζε τα ανοιχτά όργανα με τα κομμάτια των θυσιασμένων ζώων προφέροντας ένα τελετουργικό κείμενο. Κατόπιν, για να του μεταδώσει το μαγικό ζωτικό ρευστό, πλησίαζε το πρόσωπό του στο πρόσωπο του νεκρού. Σκοπός αυτής της τελετής ήταν να επιτρέψει στο νεκρό να προφέρει το «Ma - Kherou», το Λόγο της Αλήθειας. Γι' αυτό του έβαζαν καμιά φορά στο κεφάλι ένα αχυρένιο στέμμα, θεϊκό σύμβολο της Αλήθειας.

Με το σώμα έτσι αναζωογονημένο η οικογένεια συγκεντρωνόταν γύρω από το νεκρό για το συμπόσιο, στο οποίο συμμετείχε και ο ίδιος: έκαιγαν μπροστά του τα καλύτερα κομμάτια, ώστε τα λεπτά στοιχεία που περιέχονταν στον καπνό να ταΐσουν το Κα του, το διπλό αιθερικό του. Το γεύμα παραπεινόταν με τραγούδια και χορούς. Γιατί σ' αλήθεια να στενοχωριέται κανείς, αφού αυτή η ζωή δεν είναι παρά μια παροδική ανάπαυση; Η ουράνια ζωή ήταν πιο αρμονική σ' αυτήν την αρμονική Αίγυπτο, της οποίας η γήινη Αίγυπτος δεν ήταν παρά η αντανάκλασή της.

Μόλις τελείωνε το συμπόσιο, η μούμια εξαγνιζόταν ξανά. Μετά την έβαζαν με τα τέσσερα κανωπικά αγγεία στη νεκρική βάρκα και την έσερναν ως το Νείλο, για να πάει προς την Κοιλιάδα των Μνημείων. Ένα μοσχάρι και

Ο Άνουβις με τη μούμια Φαραώ.

μια αγελάδα, τα οποία συμβόλιζαν τη γέννηση του νεκρού στην αιώνια ζωή, θυσιάζονταν στους θεούς. Η μούμια οδηγείτο στη νεκρόπολη τοποθετούμενη μέσα στον τάφο, του οποίου σφράγιζαν την είσοδο. Κατόπιν οι συγγενείς του νεκρού έρχονταν να φέρουν προσφορές και να προφέρουν τελετουργικά λόγια μπροστά στ' αγάλματα, τα οποία διαιώνιζαν την εικόνα του νεκρού.

Δεν υπήρχε τίποτα τραγικό στο θάνατο, επρόκειτο μόνο για το «πέρασμα στο Κα του», δηλαδή το να ζήσει κανείς σε μια νέα διάσταση, το να ενωθεί με την ενέργεια του κόσμου.

Η ΜΟΥΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Ο τάφος του Τουταγχαμών περιείχε πολλές πληροφορίες πάνω σ' αυτό το ειδικό τυπικό.

Ο φυσικός θάνατος ήταν -έτσι τον έβλεπαν- μια μεταβατική κατάσταση, η οποία επέτρεπε την πρόσβαση στην αληθινή ζωή. Η μουμιοποίηση του μονάρχη έπρεπε να μεταμορφώσει το πτώμα σε «βάθρο» ενός θεού πεθαμένου για τη γη (Όσιρις) αλλά αναστημένου για την αιωνιότητα (Open-Nefer).

Το εργαστήρι της μουμιοποίησης ονομαζόταν άλλωστε «ο Οίκος της Ζωής» (Per Nefer). Και ο όρος «ταριχεύω» (senefer) σημαίνει: «ξαναδίνω το σφρίγος». Η τελευταία φράση της τελετής της ταρίχευσης ήταν: «Ξαναζείς, ξαναζείς για πάντα, να 'σαι πάλι νέος για πάντα».

Η διαδικασία της μουμιοποίησης διαρκούσε 70 ημέρες. Σ' αυτό το διάστημα το σώμα το αναλάμβαναν οι ιερείς κι οι τεχνικοί. Ένας ιερέας -αναγνώστης- διάβαζε οδηγίες. Η εγχείρηση γινόταν παρουσία του «ταριχευτή του Άνουβι» (μαύρου θεού) και των «Αρχιγραμματέων του Θεού», που ήταν αυτοί, οι οποίοι χειρίζονταν τα αντικείμενα αξίας.

Σαρκοφάγος από το Ντεΐρ Αλ Μπαχάρ. 11ος αι. π.Χ.

Σαρκοφάγος από τις δυτικές Θήβες, 9ος αι. π.Χ.

Αρχικά, τραβούσαν από τα ρουθούνια ένα μεγάλο μέρος της εγκεφαλικής ουσίας, ενώ το υπόλοιπο διαλυόταν από αρωματικά προϊόντα. Μετά έβγαζαν τα σπλάχνα από ένα άνοιγμα καμωμένο στο πλευρό. Κατόπιν γέμιζαν την κοιλιά με τριμμένη σμύρνα, αφού την έπλεναν με κρασί φοινικιάς και την έβρεχαν με αρώματα.

Τα σπλάχνα τοποθετούνταν τότε στα κανωπικά αγγεία, τα οποία είχαν σχήμα υδρίας. Αυτά τα τέσσερα αγγεία προστατεύονταν από τέσσερις θεές συνδεδεμένες με τις τέσσερις κατευθύνσεις του διαστήματος.

Απεικονιζόμενη μορφή	Κατεύθυνση	Όργανο	Θεά	Κατεύθυνση
Άνθρωπος Πίθηκος Τσακάλι Γεράκι	ΙΜΣΕΤ (Νότος) ΧΑΠΠ (Βορράς) ΝΤΟΥΑΜΤΕΦ (Ανατολή) ΚΕΜΠΣΕΝΟΥΦ (Δύση)	Συκόπι Πνεύμονες Στομάχι Έντερα	ΙΣΙΣ ΝΕΦΤΙΣ ΝΕΙΤ ΣΕΛΚΙΤ	N-Δ B-Δ N-A B-A

Το σώμα βυθιζόμενο σε ξηρό νάτριο για 70 μέρες (διάρκεια παροδικής εξαφάνισης του Σείριου) γινόταν άφθαρτο. Τέλος πλενόταν και στέγνωνε πάνω σ' ένα κρεβάτι με σχήμα ζώου με πολύ ψηλά πόδια.

Το τελευταίο στάδιο ήταν η εργασία με τις ταινίες. Εκατοντάδες μέτρα πολύ λεπτού λινού απαιτούνταν, ώστε το σώμα να προστατευθεί πλήρως. Διαβάζοντας συνταγές προχωρούσαν στο τύλιγμα όλων των μελών του σώματος αρχίζοντας από τα άκρα των μελών.

Πολλά αντικείμενα προστάτευαν τα διάφορα μέρη του σώματος: καλύμματα δακτύλων, σανδάλια, δαχτυλίδια, κολιέ, περιστήθια, φυλαχτά. (Για τον Τουταγχαμών μετρήθηκαν 143).

Ο αριστερός μηρός (ο Βορράς, η Κάτω Αίγυπτος) προστατευόταν από το φίδι Μπούτο. Ο δεξιός μηρός (ο Νότος, η Άνω Αίγυπτος) προστατευόταν από ένα γύψινο κεφάλι. Τίποτα δεν αφηνόταν στην τύχη, κάθε αντικείμενο έπρεπε να τοποθετείται ακριβώς στην καθορισμένη από το τυπικό θέση.

Ο λαιμός π.χ. -έδρα της επανεμφύχωσης- προστατευόταν από δύο κατηγορίες κολιέ και είκοσι φυλαχτά σε έξι σειρές. Η σύνθεση κι η τοποθέτηση των περιδεραίων και των σχεδίων τους ήταν ακριβώς καθορισμένες.

Η σαρκοφάγος του
Τουταγχαμών.

Η μουμιοποίηση ήταν ένα μέσο, το οποίο επέτρεπε στο νεκρό να πραγματοποιήσει με τις καλύτερες δυνατές συνθήκες το ταξίδι του στο υπερπέραν, για να φθάσει στην αθανασία.

Ο Συμβολισμός του Τάφου του Τουταγχαμών

Μεγαλοπρεπής σύνοψη της πίστης των Αιγυπτίων για τη ζωή στο Υπερπέραν είναι ο τάφος του Τουταγχαμών, ο οποίος αποτελείται από τέσσερις αίθουσες:

1. Η Χρυσή Αίθουσα, όπου βρίσκεται η μούμια. Προσανατολισμένη στη Δύση είναι η «Αίθουσα

Αναχώρησης προς τα Νεκρικά Πεπρωμένα».

2. Η Αίθουσα του θησαυρού, όπου βρίσκονται τα κανωπικά αγγεία. Προσανατολισμένη στο Βορρά είναι η «Αίθουσα Ανασύστασης του Σώματος».

3. Η Αίθουσα του βασιλείου, όπου βρίσκονται ο θησαυρός και το Άρμα. Προσανατολισμένη στο Νότο είναι η «Αίθουσα της αιώνιας βασιλείας».

4. Η Πρόσθετη Αίθουσα, όπου βρίσκονται τα τρόφιμα, τα έπιπλα, τα παιδικά παιχνίδια και ο κορμός ενός όντος

αναγεννώμενου από το λωτό είναι η «Αίθουσα της Αναγέννησης».

Η Χρυσή Αίθουσα είχε σαν σκοπό την αναούσταση για το μουμιοποιημένο μονάρχη όλων των βασιλικών προνομίων, τα οποία τον περιέβαλαν στη διάρκεια της γήινης βασιλείας του. Γι' αυτό, τα νεκρικά παρεκκλήσια από επιχρυσωμένο ξύλο είχαν διαφορετικά σχήματα. Στο πρώτο, το Per-Nou, «Σπίτι της Φλόγας», είχε δεχθεί το διπλό στέμμα. Στην οροφή, η Νουθ, ο ουράνιος θόλος, απλώνει τις φτερούγες της, για να καλύψει το μονάρχη με το σώμα της.

Στο δεύτερο, το «Σπίτι του Νότου», ο μονάρχης απεικονίζεται ν' ανεβαίνει στη βάρκα των θεοτήτων. Είναι έτοιμος να συναντήσει στη διαδρομή του τις επτά αγελάδες και τον Ιερό Ταύρο, που θα του παράσχουν τη θεία ουσία. Στην οροφή εμφανίζεται επίσης και η θεά Νουθ.

Στο εσωτερικό των επιχρυσωμένων κτιρίων τελείται το μυστήριο: ο μονάρχης που μόλις ξαναγεννήθηκε, θα κερδίσει τον ορίζοντα του αιώνιου κόσμου, αφού αποκτήσει στον κόσμο των νεκρών μια νέα δύναμη. Κεφάλι και πόδια είναι τυλιγμένα από το φίδι Μέμεν και στο κέντρο του σώματός του είναι τοποθετημένος ο νυκτερινός δίσκος, ο οποίος έχει πάνω του ένα πουλί με κεφάλι κριού.

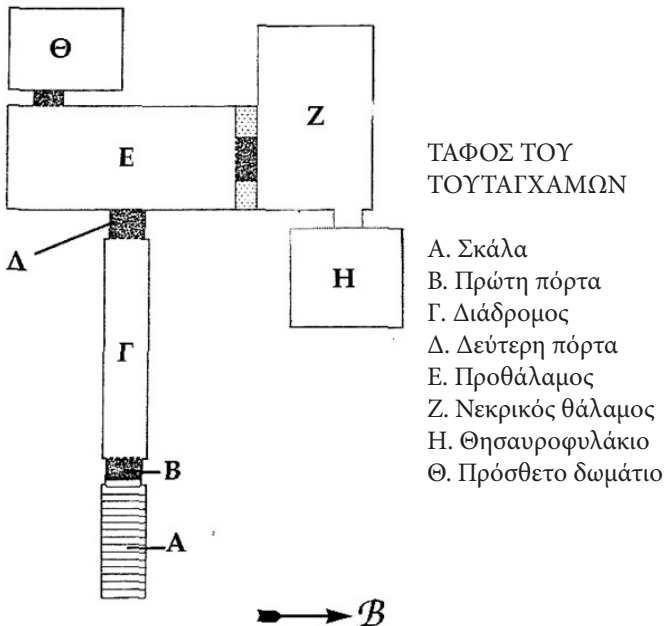
Ανάμεσα στα παρεκκλήσια βρίσκονταν όπλα εναντίον δαιμόνων, αλοιφές και ράβδοι με χρυσές και ασημένιες λαβές, που συμβόλιζαν τα ασημένια κόκαλα, τα οποία προέρχονται από τον πατέρα του και τη χρυσή σάρκα που προέρχεται από τη μητέρα του.

Το τελευταίο παρεκκλήσι είναι αυτό της γιορτής Sed, του ιωβηλαίου που γιορτάζεται μετά από 30 χρόνια βασιλείας. Εκεί δεχόταν τις διαβεβαιώσεις της αιώνιας ζωής. Αυτό το παρεκκλήσι είναι διακοσμημένο με κόμπους της

Ίσιδας και στήλες Τζεντ του Όσιρι. Η κοσμική αγελάδα έχει στην πλάτη της τον ήλιο που δύει και θα παραχωρήσει τη θέση της στο Θωτ, θεό της σελήνης, κυβερνήτη του κόσμου στη διάρκεια της νύχτας.

Όλα ήταν σκεπασμένα μ' ένα πολύ λεπτό πέπλο διακοσμημένο με μαργαρίτες, σύμβολο της κοιλιάς της Κοσμικής Αγελάδας.

Στο κάτω μέρος των παρεκκλησίων βρίσκονταν εννέα κουπιά προς το Βορρά, για να βοηθούν στην ουράνια θαλασσοπολία. Μπροστά από την ανοικτή πόρτα του εξωτερικού παρεκκλησίου η ασημένια τρομπέτα έπρεπε να αναγγείλει την ανάσταση.

Η Αίθουσα Ανασύστασης του Σώματος. Ο νεκρός ξαναγινόταν έμβρυο και στο νεκρικό του προσκύνημα συνοδευόταν από πολλές βάρκες. Κυκλοφορούσε φερόμενος από την Ίσιδα στις άγιες πόλεις.

Αυτή η αίθουσα συμβολίζει το ελώδες διάστημα, κατάλληλο για την εμβρυϊκή κατάσταση. Μικρά μαύρα κιβώτια περιέχουν Ουσάπτι, «αυτούς που απαντούν για το νεκρό».

Ένα άγαλμα του Όσιρι σκεπασμένο με χώμα και σπόρους σταριού, του οποίου η βλάστηση αναγγέλλει τη συγχομιδή στους αγρούς του Ιάλου, συμβολίζει τη μεταμόρφωση του νεκρού, του Όσιρι, σε ήλιο Ρα.

Τα κανωπικά αγγεία περιείχαν στο αλαβάστρινο σώμα τους τα φθαρτά μέρη: τα σπλάχνα. Ένα μικρό κιβώτιο περιείχε το μάτι του Ουδχάτ.

Η Αίθουσα του Θησαυρού είναι το υδάτινο κέντρο της αρχής του κόσμου, είναι η αίθουσα που αντιστοιχεί στα φρεάτια, στο ον του γίνεσθαι. Το προσκύνημα πραγματοποιείται στα τέσσερα στοιχεία : γη, νερό, αέρα, για να τελειώσει στη φωτιά: τον ήλιο που εμφανίζεται στον ορίζοντα.

Η Αίθουσα της Αιώνιας βασιλείας. Αυτή η αίθουσα περιελάμβανε όλα όσα θα μπορούσαν να αναδημιουργήσουν το βασιλικό ενεργητικό χαρακτήρα στην πλήρη άσκηση του μοναρχικού έργου: θρόνους, σκήπτρα, στέμμα, ράβδους με πρόσωπα εχθρών, κιβώτια για ταξίδια κ.λ.π.

Εδώ βρίσκονταν τρία κρεβάτια σε σχήμα Θοέρης (θηλυκού ιπποπόταμου), του Γκεπάρ και της Κοσμικής Αγελάδας. Καθένα απ' αυτά είχε σχέση μ' ένα από τα τρία παρεκκλήσια καθώς και με μία από τις τρεις όψεις της ζωής του: γέννηση (Βορράς), βασιλεία (Νότος), ανύψωση προς τους θεϊκούς ορίζοντες (Ανατολή).

Η Αίθουσα της Αναγέννησης. Η πόρτα ήταν στραμμένη προς την Ανατολή. Εκεί βρέθηκαν ο κορμός ενός όντος αναγεννώμενου από λωτό και διάφορα αντικείμενα παιδικής και εφηβικής ηλικίας, τα οποία δείχνουν την αφύπνιση στην ύπαρξη και στις χαρές του κόσμου.

Ο βασιλιάς Όσιρις όφειλε να ορμήσει στον ορίζοντα σαν Ρα, άστρο της ημέρας. Κατά τον ίδιο τρόπο ο νέος Φαραώ εμφανιζόταν στο θρόνο σαν «Ώρος των Ζωντανών». Ο Φαραώ εμφανιζόταν με τη σύζυγό του. Αυτή η θηλυκή αρχή γονιμοποιείται από το θάνατο, για να «μπορέσει να αναγεννηθεί από τα έργα της».

Σ' αυτήν την αίθουσα βρέθηκαν στοιχεία του παιχνιδιού Σενέτ («πέρασμα»), μαγικής πράξης του περάσματος, που

Ο Φαραώ ανάμεσα στον Άνουβι και τον Ώρο

συμβολιζόταν με τη μάχη του Γκεπάρ και των εχθρών της Αιγύπτου.

Ο μονάρχης γνώριζε την ύπαρξη του ανατέλλοντος ήλιου, γιατί μπορούσε να αναπηδήσει από τον Πρωταρχικό Ωκεανό, πάνω από το μπλε λωτό. Ο Ρα ανέβαινε στον ορίζοντα και ο Ήρος, το ορατό σχήμα του Άνουβι, στο θρόνο των ζωντανών, επιβεβαιώνοντας έτσι τη θεϊκή διακυβέρνηση πάνω στη γη.

Όπως καθετί αιγυπτιακό, ο τάφος του Τουταγχαμών δεν ξεφεύγει από τη λειτουργία του: είναι τόπος ανάστασης.

Ω Τυφλή ψυχή!
Οπλίσου με τη δάδα των Μυστηρίων,
Και μέσα στη γήινη νύχτα θ' ανακαλύψεις
το Φωτεινό σου Διπλό,
την Ουράνια Ψυχή Σου.
Ακολούθησε το Θείο Οδηγό
και θα γίνει ο δαίμονάς σου.
Γιατί έχει το κλειδί των υπάρξεών σου,
περασμένων και μελλοντικών.

Ακούστε μέσα σας
και κοιτάξτε στο άπειρο
του Χώρου και του Χρόνου.
Εκεί θ' ακούσετε το τραγούδι των Άστρων,
τη φωνή των Αριθμών,
την Αρμονία των Σφαιρών.

Κάθε Ήλιος
είναι μια σκέψη του Θεού και κάθε πλανήτης
ένας τρόπος αυτής της σκέψης.
Γνωρίστε τη Θεία Σκέψη, ω Ψυχές !
Είναι ο λόγος, για τον οποίο κατεβαίνετε
και ανεβαίνετε επίπονα
το δρόμο των ουρανών.

Τι κάνουν τ' Άστρα ;
Τι λένε οι Αριθμοί ;
Τι κυλούν οι σφαίρες ;
Ω Ψυχές, χαμένες ή λυτρωμένες !
Λένε, τραγουδούν, κυλούν τα πεπρωμένα σας.

ΕΡΜΗΣ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΟΣ

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

* Daumas F., *LA CIVILISATION DE L'EGYPTE FARAONIQUE*, Arthaud, Paris, 1965

* Daumas F., *LA VIE DANS L'EGYPTE ANCIENNE*, P.U.F., Paris, 1974

* Della Monica M., *LA CLASSE OUVRIERE SOUS LES FARAONS*, Maisonneuve, Paris, 1975

* Desroches Noblecourt C., *TOUTANKHAMON*, Ed. Pygmalion, 1977

* Drioton E., Vandier J., *L'EGYPTE, DES ORIGINES A LA CONQUETE D'ALEXANDRE*, P.U.F, Paris, 1975

* Leca A.P., *LA MEDECINE EGYPTIENNE AU TEMPS DES FARAONS*, Roger Dacosta, Paris, 1971

* Montet P., *L'EGYPTE ETERNELLE*, Fayard, Paris, 1970

* Montet P., *LA VIE QUOTIDIENNE EN EGYPTES AU TEMPS DES RAMSES*, Paris, 1946

* Posener Sayneron S., Yoyote J., *DICTIONNAIRE DE LA CIVILISATION EGYPTIENNE*, Ed. de la Baconniere 1961

* Sauneron S., *L'EGYPTE*, P.U.F., 1965

* Desroches-Noblecourt Ch., *L ART EGYPTIEN*, G. Massin, Paris 1950

* Giedon S., *LA NAISSANCE DE L'ARCHITECTURE*, Ed. de la Connaissance, Bruxelles, 1966

* Jecquier G., *MANUEL DE L'ARCHEOLOGIE EGYPTIENNE*, Picard, Paris 1924

- * Lauer J-P., *SAQQARAH*, Paris 1977
- * Michalowski K., *L'ART DE L'ANCIENNE EGYPTE*, Mazenod, Paris 1968
- * Samivel, *TRESORS DE L'EGYPTE*, Ed. Arthaud, Paris 1954
- * Schwaller de Lubicz, *LE TEMPLE DE L'HOMME (Apet du Sud á Louxor)*, 3 vol.-in-Ed. Devry Livres, Paris 1977
- * Woldering I., *EGYPTE-L'ART DE PHARAONS*, Albin Michel 1963
- * Guilmot M., *LE MESSAGE SPIRITUEL DE L'EGYPTE ANCIENNE*, Hachette, Paris 1970
- * Laffont E., *LES LIVRES DE SAGESSE DES PHARAONS*, Idées-Gallimard, Paris 1979
- * Lefebvre G., *ROMANS ET CONTES EGYPTIENS*, Maisonneuve, Paris 1976
- * Fauval J.-J., *EGYPTE, LE NIL EGYPTIEN ET SOYDANAIS DU DELTA A KARTOUM*, Les Guides Bleus, Hachette, Paris 1976
- * Lauffray, J., *KARNAK D'EGYPTE, DOMAINE DU DIVIN*, C.N.R.S. , Paris 1979
- * Schwarz F., *GEOGRAPHIE SACREE DE L'EGYPTE ANCIENNE*, Ed. NEO, Paris 1979
- * Potter c., *WHO'S WHO IN EGYPTIAN MYTHOLOGY*, New York, 1978
- * Schwaller de Lubicz, *LE MIRACLE EGYPTIEN*, Ed. Champs Flammarion, 1978

Η Αρχαία Αίγυπτος καλεί τον ερευνητή σε μία επικοινωνία, που αναμφισβήτητα απαιτεί την υπέρβαση του χωροχρόνου, για να επιτευχθεί. Αυτό το μικρό βιβλίο θα είναι για τον αναγνώστη ένας οδηγός, για να εισχωρήσει σε γενικές γραμμές στη Μυστηριακή Χώρα της Κεμ, που οι αρχαίοι Έλληνες ονόμασαν «Αίγυπτο».

Ο αναγνώστης, ακολουθώντας τα βήματα που χαράζουν οι σελίδες αυτές, έχει τη δυνατότητα, έστω και για λίγη ώρα, να διεισδύσει στο Μυστήριο των Πυραμίδων, να βαδίζει πλάι στους Μνημένους και να συμμετάσχει στις μαγικές τελετές τους κάτω από το φως του Ρα... και την έμπνευση των θεών των αστερισμών, που σχίζουν το σκοτάδι της νύχτας στην έρημο.

Η Αίγυπτος όμως δεν παραχωρεί εύκολα το μυστήριό της. Πρέπει ο ερευνητής με ενθουσιασμό και θάρρος να της το αρπάξει. Σαν αντάλλαγμα, θα δώσει ζωή στην παλιά σοφία και οι πυραμίδες θα ξαναχτιστούν στην καρδιά του. Ο ουράνιος Νείλος του γαλαξία μας, που αντιστοιχεί με τον ανθρώπινο Νείλο της σπονδυλικής στήλης του οργανισμού μας, θα ενωθεί με τον ιερό ποταμό που πότιζε και ποτίζει ακόμα τη γη της Κεμ.

ISBN 978-960-8407-66-4

9 789608 407664 >